

Sisällys

2/1993

Markku Lauren Puheenjohtajan puheenvuoro.....	3
Ilkka Koivisto Hanhien opetuslapsina.....	4
Sampo Kunttu & Rami Lindroos Kuka on parran takana - Tom Lindroos.....	8
Rauno Laine Kuusamon kuuma pongokisa 1993.....	11
Markku Lauren Petolinnun varjokuva ikkunassa -auttaako pelotteena?.....	14
Severi Aaltonen Lehtopöllön iltahuuto.....	16
Suuri tunnistuskilpailu.....	18
Markku Lauren Tunturihaukkaa bongaamassa.....	20
Esko Gustafsson Latvian lintuatlas 1980-1984.....	23
William Velmala Jurmon kevät- ja kesäkatsaus sekä kahlaajamuutto 1993.....	25
Seppo Sällylä Pikkukaupungin pikkuarvukset.....	28
Sekalaiset.....	30
Sampo Kunttu Syyskatsaus 1990 - lisäyksiä.....	31
Matti Koivula Olli seikkailee.....	33
Osoitemuistio.....	35

Kansi: Matti Valta, Halikonlahti 1984

Ajankohtaista

On jälleen tullut se aika vuodesta, jolloin linnut kaipaavat ruokinta-apuamme. Voit auttaa pieniä siivekkäitä ostamalla niille auringonkukan siemeniä yhdistykseltä. Tuet samalla TLY:n toimintaa.

Siemenet ovat 25 kg:n säkeissä ja hinta on edullinen 150

mk/säkki. Enemmässä määrässä yhdistys tulee vastaan antamalla reilun alennuksen. Voit ostaa myös puoli säkkiä, jolloin varastoinnista ei tule ongelmaa. Kun olet päättänyt aloittaa talvihuokinnan, ota yhteyttä seuraaviin henkilöihin:

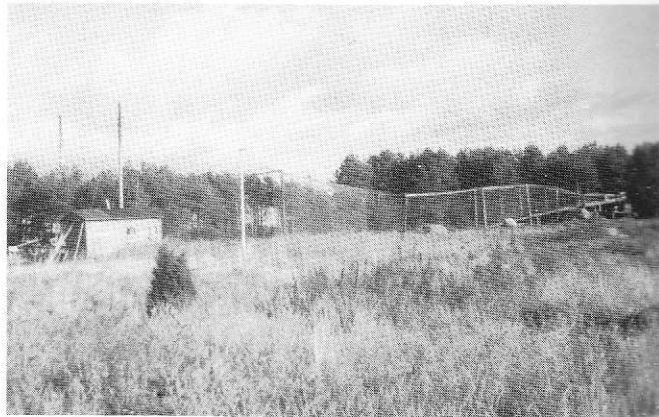
Turussa Rauno Laine, puh. 921-2304 562
Paimiossa Tapani Numminen, puh. 921-732 783
Paraisilla Markku Lauren, puh. 921-887 955.

Tue lintuasematoimintaa Eestissä !

Laon lintuasema on toinen Eestissä nykyään toimivista lintuasemista. Se perustettiin vuonna 1980 ja on viime vuodet toiminut pelkästään harrastajien voimin rahoitusta myöten. Asema sijaitsee hyvällä muuttopaikalla Riian lähteen pistävässä niemessä Pärnusta 28 km lounaaseen. Lao on miehitetty elokuusta marraskuuhun päivittäin.

Asemalla pyydystetään lintuja 15 verkolla ja 90 metriä pitkällä ja 20 metriä leveällä Rybats-mallisella rysällä. Asema osallistuu Acro-projektiin ja Operation Baltic-tutkimukseen. Vuosittain rengastetaan 9000-16500 lintua riippuen tiaisvaellusten voimakkuudesta.

Laon lintuaseman hoitaja Peeter Raja pyytää nyt tukea rysän ja lintuverkkojen uusimiseksi. Rysän kunto ei ilman korjauksia mahdollista tulevaa pyyntikautta. Tarvittavat investoinnit ovat Pärnun lintuharrastajille ylivoimaisia Eestin nykyisessä taloudellisessa murroksessa. TLY toivoo, että mahdollisimman moni lintuharrastaja pistäisi muutama kymppi TLY:n tilille PSP 6271 78-1 merkinnällä "Tuki Laolle". Yhdistys lisää kertyvään summaan tarvittavan määrän ja maksaa rahat Laon tilille. Lisäksi yhdistys lahjoittaa Jurmon vanhat korjauskelpoiset verkot ja sinisen Svenssonin Laon asemalle. Lisätietoja saa tarvittaessa Jurmon asemanhoitajalta.

Laon lintuasema ja rysä. Verkkopaikat ovat mäntyjen takana kaislikossa. (Kuva: Peeter Raja)

Ukuli 24. vsk. ISSN 0782-8195 Julkaisija/Utgivare Turun Lintutieteellinen

Yhdistys ry PL 67, 20101 Turku Åbo Ornitologiska Förening rf PB 67, 20101 Åbo. Päätoimittaja/Chefredaktör Ilmari Pulli, Kraatarinkatu 5A27, 20610 Turku puh. 2445142. Toimittajat/Redaktörer Rami Lindroos, puh. 2334281, Kaarina Virtanen, puh. 921-2421512, Sampo Kunttu, puh. 921-304424. Jäsenet saavat lehden ilmaiseksi. Medlemmar erhåller tidningen gratis. Ilmoitushinnat/Annonsspriser 1/1 s. 800 mk, takakansi 1000 mk 1/2 s. 600 mk, 1/3 s. 500 mk 1/4 s. 400 mk Painopaikka/Tryckeri KELAn tutkimuskeskus, kirjapaino 1993.

Lintujen katselu kiinnostaa satoja turkulaisia. Turun lintutieteellisen yhdistyksen toiminta potee kuitenkin aika ajoin veren vähyyttä.

Puheenjohtajan puheenvuoro

Kirjoittaessani tätä olen toiminut puheenjohtajana kymmenisen kuukautta. Jotkut ovat varmaan ihmetelleet ryhtymistäni puheenjohtajaksi. Samoin on ehkä arvioitu pätevyyyttäni ja kykyäni hoitaa tehtäväni. Kun laivaa uhkaa karilleajo, on jonkun tartuttava ruoriin ja kukaan muu kuin ei tarttunut, oli minun se tehtävä.

Tilanne TLY:ssä on kehittynyt sellaiseksi, että kun joku jäsen vain suostuu hallituksen tai yhdistyksen jonkun muun luottamustoimen ehdokkaaksi, on yleiskokous "pakotettu" hyväksymään heidät ehdokkaiden vähyyden johdosta. Jo vuosia tällaisena jatkunut tilanne turhauttaa kenet hyvänsä, oli hän sitten kuinka pätevä tahansa.

Olen kuullut kentältä viestejä yhdistyksen tarpeettomuudesta. Jotkut ovat jäseniä vain saadakseen Ukulin. Mutta, jospa annettaisiin yhdistyksen kaatua, jätettäisiin se oman onnensa nojaan, kunnes yhdistyksen toiminta viranomaisten taholta katsottaisiin rauenneeksi. Tästä seuraa väistämättä kysymyksiä, jotka on syytä tuoda esille.

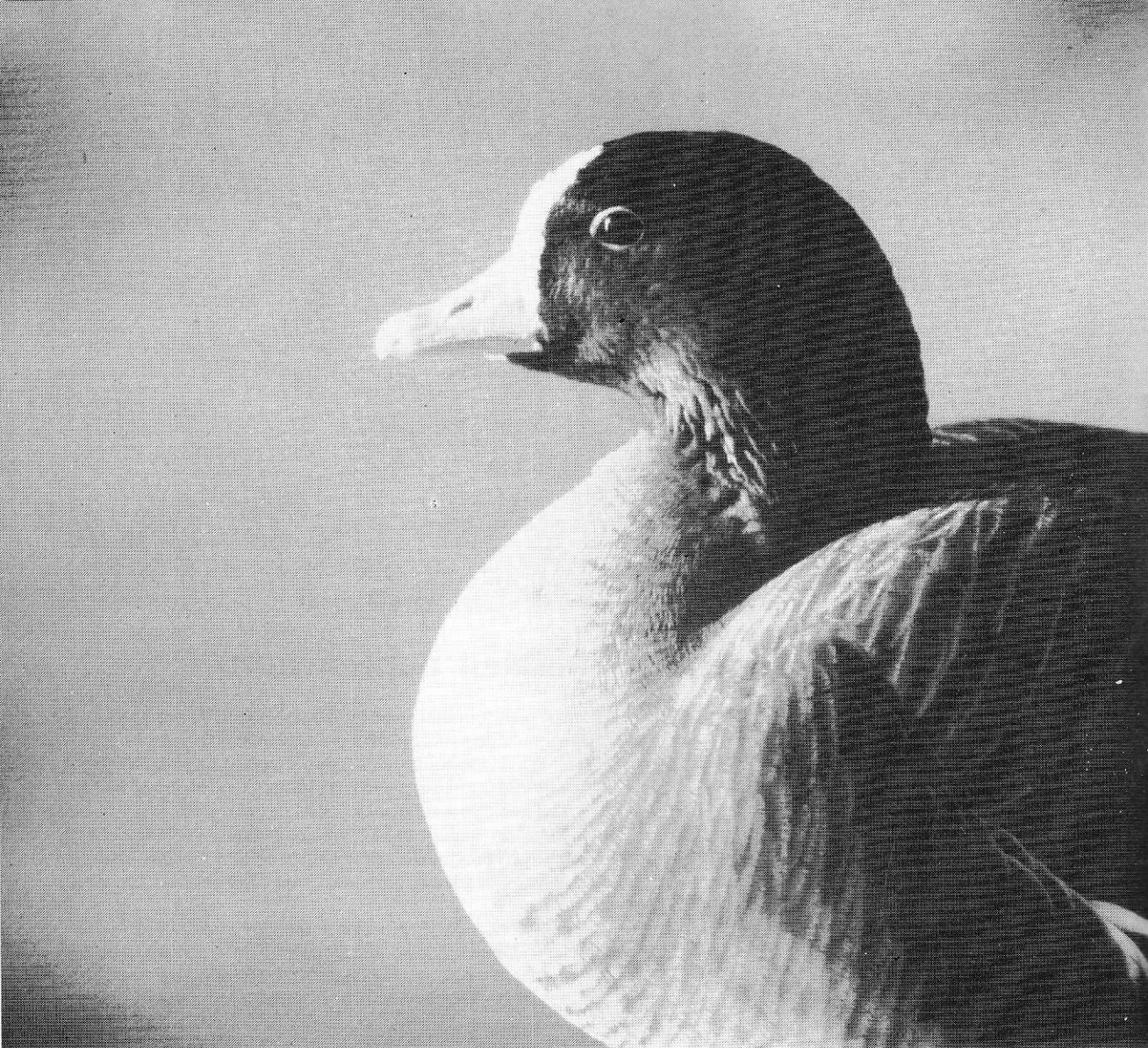
Miten käy Jurmon lintuasematoiminnan? Kuinka ja ketkä hoitavat havaintojen arkistoinnin? Kuka tai ketkä toimittavat lehteä? Miten hoidetaan kaupalliseksi muodostuneen Ukulin rahoitus ja onko ylipäätään mahdollista julkaista lehteä kuitenkin varsin pienen tilaajakannan tuella. Jutut lehden toimittamiseen tulee pääosin yhdistyksen jäsenistöltä, kuten kuvamateriaalikin, ja myös yhdistyksen arkistoista. Mistä siis aineisto uudessa vaihtoehdossa?

Kuka tai ketkä ohjaavat nuoren aloittelevan harrastajapolven asiallisen, virikkeitä antavan lintuharrastuksen piiriin, että he tulevaisuudessa ovat kelvollisia hakemaan suosituksesta esimerkiksi bongarikillan jäsenyyttä?

Jos lukijalla on selvät vastaukset edellä mainittuihin kysymyksiin ja halua toimia ilman yhdistystä kyseisten asioiden hoitamiseksi, tule ja kerro suunnitelmasi seuraavassa yleiskokouksessa.

Mielestäni on yhdistyksen kannalta tuhoisaa, että nuoret hallituksen jäsenet ja muutkin luottamushenkilöt turhautuvat täydellisestä arvonnannon puutteesta ja muiden välinpitämättömyydestä. Vähän aikaa toiminnassa mukana olleena en itse kaipaa enkä kyseenalaista kiitosta. Riittävä tunnustus minulle on nähdä yhdistyksen toimivan hyvin, mutta yrittäneille nuorille kiitos on avain asiallisen itsetunnon maailmaan. Heihin nojaa yhdistyksemme tulevaisuus.

Markku Lauren

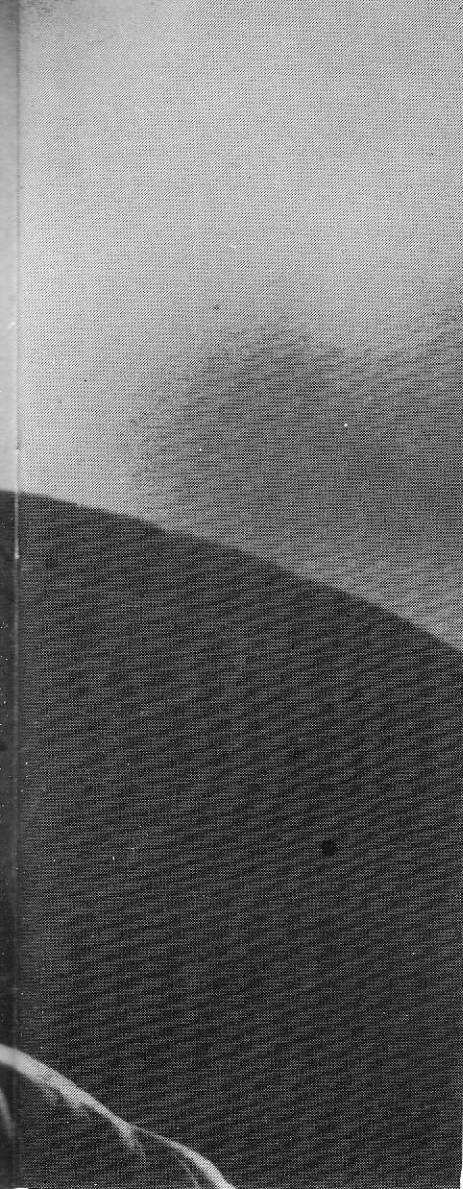

Kiljuhanhi on pienin Suomessa tavattavista hanhista. Sen nimi olikin aikaisemmin pikkukiljuhanhi. Lajin romahtaneita kantoja pyritään kasvattamaan istutuksin.

Ilkka Koivisto

Hanhiet opetuslapsina

Jos Suomen väkiluku putoaisi parissa vuosikymmenessä nykyisestä viidestä miljoonasta viiteen tuhanteen, puhuttaisiin ennenkokemattomasta katastrofista eikä syyttä. Yhtä maassamme pesivää lintulajia on kohdannut tämän luokan katastrofi. Kyseessä on kiljuhanhi.

Tapani Numminen, Strömmen 1987

Kun vielä neljä-viisikymmentä vuotta sitten Skandinaviassa arvioitiin pesivän kolmisenkymmentätuhatta kiljuhanhiparia, nykyisten arvioiden mukaan pesivien parien määrä on 35 paikkeilla, ei missään tapauksessa yli viitäkymmentä.

Kiljuhanhen aikaisempi nimi oli pikkukiljuhanhi. Kun Siperian tundralla pesivän ja meillä muuttoaikana suhteellisen runsaan isokiljuhanhen nimi muutettiin tundranheksi, tuo pikku sana jätettiin pois. Kiljuhanhi on kyllä meillä tavattavista hanhista pienin, mutta ei niin selvästi tundranheea pienempi, että nämä kaksi kovin samannä-

köistä hanhea olisi helppo erottaa toisistaan. Kummallakin on näet otsan alueella laaja valkea alue, jolla on ruotsin kielessä aivan oma nimensä bläs. Tästä on väännetty suomen kieleen sana pläsi, jota käytetään monien hevosten otsasta turvan tienoille piirtyvästä valkeasta tai vaaleasta kuvioista. Ruotsiksi tundranhanhi on bläsgås, kiljuhanhi taas on fjällgås, tunturihanhi, vaikka "pläsi" silläkin on mitä selvin.

Keväällä 1992 Suomen lintutieteellisen yhdistyksen nimistökomitea sai yksitoistavuotisen uurastuksen jälkeen työnsä valmiiksi. Olin komitean jäsen ja muun muassa vesilinnut olivat minun osuuttani. Olin vähän sitä mieltä, että kiljuhanhen nimi pitäisi muuttaa tunturihanheksi, koska kilju-sanalla on suomen kielessä toinenkin, ei kylläkään kovin hyvin tunnettu merkitys. Se on kotitekoisen aika alkeellisesti tehdyn alkoholijuoman nimi. Mutta luovuin ajatuksesta, sillä saamen kielellä tämä pieni hanhi on kiljukas. Äänestähän on kysymys. Tosin minun korvissani kiljuhanhen ääni ei kuulosta oikein kiljunnalta vaan kevyeltä ilkamoivalta huikkailulta.

Paitsi tuota "pläsiä" tundra- ja kiljuhanhen muikin väritys on samanlainen, tumman suklaanruskea. Ja kummallakin on samankaltaiset mustat leveät poikkiraidat vatsan alueella. Nämä muutokset ovat aika yksilölliset. Tarkkasilmäinen lintujen tutkija kuten Suomen WWF:n kiljuhanhityöryhmän sihteeri ja sielu Juha Markkola voi oppia erottamaan hanhiyksilöt toisistaan. Hän antoi yhdelle Hailuodossa kevätmuuton aikana vierailleelle kiljuhanhelle nimen Lenin, koska sen vatsakuviosta saattoi nähdä hyvällä mielikuvituksella sirpin ja vasaran. Myöhemmin norjalaiset näyttivät ottamiaan kuvia heidän tunteillaan pesivistä kiljuhanhista ja eikö Lenin ollutkin yhtenä niiden joukossa!

Mihin kiljuhanhi katosi

Kiljuhanhien perinteinen kevätmuuttoreitti kulkee pitkän Pohjanlahden rannikkoa. Tai kenties ja valitettavasti on oikeampi sanoa, että reitti kulki. Vuosikausiin ei kiljuhanhia ole kevätmuutolla nähty kuin muutama vanhoilla levähdyspaikoilla, joista Porin seudun niityt olivat aikoinaan tunnetuimmat. Limingassa ja Hailuodossa niitä on

vielä keväisin 40-80 yksilöä, kun niitä aikoinaan oli tuhansia.

Ruotsissa kiljuhanhen romahdus alkoi tuntua samaan aikaan kuin Suomessa, 1950-luvun lopulla ja aallonpohja saavutettiin 1970-luvun alussa. Tällöin ruotsalainen tutkija Lambert von Essen katsoi aiheelliseksi ryhtyä tosi toimiin.

Kaikki muut Pohjois-Euroopassa pesivät hanhet muuttavat talveksi Länsi-Eurooppaan tai Pyreneitten niemimaalle paitsi kiljuhanhi, jonka muuttosuunta on kaakkoinen. Täältä lähdettyään kiljuhanhet viettävät joitakin syksyn viikkoja Balkanilla ennen muuta Unkarin pustan kosteikoilla. Täältä ne jatkavat Turkkiin ja Irakiin. Lambert von Essen seurasi niiden matkareittiä ja tarkkaili talvehtimisalueita. Hän tuli siihen tulokseen, että ratkaisevimmat syyt kiljuhanhen romahdusmaiseen vähenemiseen ovat talvehtimisalueilla. Joskin tämän käsityksen oikeaksi todistaminen ei ole vallan yksinkertainen asia.

Kiistämätöntä kuitenkin on, että hanhien metsästyksen sekä Kaakkois-Euroopassa että Vähä-Aasiassa on lisääntynyt taloudellisen hyvinvoinnin kasvun myötä, ei niinkään kyseisissä maissa vaan Italiassa, Ranskassa ja Saksassa. Näistä maista on rientänyt syksyisin yhä enemmän, suorastaan laumoittain paksulompakkaisia hahensurmaajia Jugoslaviaan, Unkariin, Bulgariaan, Romaniaan ja Turkkiin. Samaa aikaa on suuret määrät vesilintujen tarvitsemia kosteikkoja ja niittyjä kuivatettu ja muokattu pelloiksi. Unkarin pustasta on luonnontilassa enää vain kymmenisen prosenttia.

Pelastukseksi uusi muuttosuunta

Lambart von Essen totesi, ettei noille ongelmille ole tehtävissä juuri mitään. Kieltämättä joitakin hyviä hanhi-alueita on rauhoitettu mutta ne eivät riitä alkuunkaan, etenkin kun kiljuhanhien lisäksi noilla alueilla talvehtii muitakin hanhia, kuten Pohjois-Venäjällä pesiviä metsähanhia.

Lambart von Essen sai ajatuksen. Hän tiesi, että hanhet eivät ole niin sanottuja vaistomuuttajia, vaan nuoret linnut oppivat muuttoreitit levähdyspaikkoineen emoiltaan. Niinpä hän hankki Öster-Malman riistanhoitkou-

lun tarhan kiljuhanhia. Avuksi riensi tosipätevä asiantuntija, lähes koko ikänsä vesilintujen käyttäytymistä tutkinut suomalaissyntyinen Eric Fabricius.

He ryhtyivät yhdessä kokeilemaan metsähanhien kykyjä toimia kiljuhanhien kasvatusmoina. Juoni oli tämä: kiljuhanhen poikaset leimautuvat metsähaniemioihinsa ja seuraavat niitä muutomatkalta läntiseen Eurooppaan ja voivat näin ensin viettää nuoruutensa pari ensimmäistä talvea turvallisilla alueilla ja aikanaan tuoda tänne omat jälkeläisensä.

Juoneen kuului tietysti etsiä alue, minne kiljuhanhilapset kasvatusmoinen vietäisiin keskikesällä. Tällainen alue etsittiin Ruotsin tuntureilta Norrbottenin läänin eteläosista. Paikkaa ei ole vielä kukaan paljastettu, mutta sen verran rohkenen sanoa, että tunnettu ruotsalainen lintutieteilijä P.O. Svanberg löysi sieltä pesiviä kiljuhanhia vielä 1950-luvulla.

Kokeilu ei onnistunut. Metsähanhien olivat liian kookkaita ja kömpelöitä pienten kiljuhanhien kasvatusvanhemmiksi. Oli löydettävä uusi laji.

Tukholman Skansenin eläintarha oli perustanut jo parikymmentä vuotta aikaisemmin vapaana elävän valkoposkianhikannan, joka oli kas-

vanut noin 70 pariksi. Tämä joukko muutti joka syksy poikasineen Hollantiin, minne myös Venäjän arktisilla alueilla pesivät kymmenet tuhannet valkoposket muuttavat Suomenlahden kautta.

Kun Skansenin kantaa ei ollut enää tarpeen kasvattaa suuremmaksi, oli mahdollista antaa Lambert von Essenin käyttöön toistakymmentä valkoposkiparia. Tämä kokeilu onnistui. Valkoposket osoittautuivat oivallisiksi kiljuhanhilasten kasvatusäideiksi ja -isiksi.

Istutukset alkavat

Istutus kiljuhanhien entisille asuinsijoille alkoi 1981. Ensimmäisistä 11 kiljuhanhen poikasesta saatiin seuraavana syksynä yhdeksän havaintoa Etelä-Ruotsin tunnetuilta hanhien levähdyspaikoilta ja - mikä vieläkin innostavampaa - kaksi havaintoa Hollannista. Sen sijaan seuraavana kesänä ei istutuspaikoilla havaittu yhtään kiljuhanhea, ellei oteta lukuun Lambert von Essenin keskikesällä tuomia kolmen valkoposkiparin johdattamia 28 poikasta.

Tähän mennessä sinne on tuotu yli 200 samanvuotista poikasta valkopos-

Kiljuhanhia Pekka Niemisen tarhalta vuonna 1988.

kiemojen kanssa sekä joitakin vuoden ikäisiä nuoria yksilöitä. Jokainen näistä on merkitty paitsi metallirenkalla myös värirenkasyhdistelmällä, jonka avulla jokainen voidaan tunnistaa yksilöllisesti.

Heinäkuussa 1984 minulle tarjoutui tilaisuus yhdessä vaimoni Sessen kanssa tutustua kiljuhanhi-istutukseen von Essenin salaisessa paikassa. Tälläkin kertaa hanhilapset, yhteensä 33 tuotiin Öster-Malmasta viiden kasvatusmoparin kanssa autolla niin pitkälle kuin tietä riitti. Tästä jatkettiin helikopterilla yli tuntureiden pienen tunturijärven rantaan. Vaikka oli keskikesä, lunta oli yhä tunturien huipuilla. Sääkin sattui olemaan kolea; melko tavallista näissä korkeuksissa.

Hanhett päästettiin laatikoista, poikue kerrallaan. Odotin, että tässä hötkäksässä poikueet olisivat hajonneet. Näin ei käynyt, vaan ne uivat yli järven vastarannan laajalle hiekkasärkälle hyvässä järjestyksessä. Täällä emot ja poikaset tervehtivät toisiaan sekä sukivat kuljetuslaatikon ahtaudessa epäjärjestykseen joutuneen höyhenpukunsa

kuntoon.

Yksi seikka yllätti minut täysin. Kun hanhet olivat muutamassa minuutissa kotiutuneet, valkposkiemot alkoivat pitää meitä silmällä tosi tarkkaan. Tämän saattoi nähdä parin sadan metrin päästä kaukoputkella aivan erinomaisesti. Ja erinomaisesti myös hanhet itse näkivät ilman kaukoputkea, sillä jos liikuumme liian nopeasti ja näkyvästi, ne varoittelivat yhtä herkästi kuin luonnonvaraiset hanhet.

Valkoposkiemot olivat siis syntyneet Skansenilla, tottuneet siellä täysin ihmisiin. Myöskään Öster-Malmassa työkomennuksellaan ne eivät välittäneet tuon taivaallista, vaikka niiden lähistöllä liikuttiin. Vain hoitajakäynti pienenpuoleisessa häkissä saattoi vähän niitä hermostuttaa. Nyt ne olivat muuttuneet luonnonmukaisen aroiksi muutamassa minuutissa.

Istutukset onnistuvat

Tuohon kesään mennessä oli istutetuista yli 70 kiljuhanhesta saatu runsaasti lisää havaintoja syksyvuotolta Etelä-Ruotsista ja talvehtimisalueiltakin jo lisää neljätoista havaintoa. Parasta oli kuitenkin se, että ensimmäinen palannut yksilö havaittiin istutusalueella jo vuonna 1982. Sitteen oli tyhjä vuosi, mutta tuona vuonna 1984 havaintoja kertyi jo viisi.

Sen jälkeen havaintoja on saatu joka vuosi. Ensimmäinen pesintä todettiin vuonna 1987. Parin naaras oli istutusyksilö. Se sattui olemaan yksi vierailuvuoteni poikasista. Koiras oli luonnonvarainen. Aivan ilmeisesti pari oli kihlautunut talvehtimisalueella, kuten hanhien tapana on.

Tästä alkaen on Lambart von Essen löytänyt kesärekillään istutusalueelta yhdestä kolmeen pesivää paria ja havaittujen yksilöiden määrän perusteella hän arvioi kokonaiskannaksi, pesimät-

tömät nuoret mukaanluettuna vähintään 20, korkeintaan 30 yksilöä.

On ilmeistä, että istutus on tuottanut paremman tuloksen kuin nuo luvut antavat ymmärtää. Laajalla tunturiseudulla on kiljuhanhien pesintäympäristöksi kelpaavia alueita kosolti. Niiden maastorakenne ja kasvillisuus antaa hanhille erinomaiset mahdollisuudet piileskellä, kun taas Lambart von Essenin mahdollisuudet löytää ne parin työtoverin kanssa ovat varsin sattumanvaraiset.

Lambart von Essen on muuten käynyt itse usean kerran talvella Hollannissa etsimässä hanhiaan ja tavannut niitä usean kerran. Hän on saanut myös sikäläisiltä hanhien tarkkailijoilta lukuisia havaintoja.

Jotkut valkoposkiemot ovat syysmuutollaan poikenneet myös Skansenilla. Huvittavaa on, että täällä emot ja poikaset ovat olleet yhtä kesyjä kuin ennenkin. Väriengasyhdistelmien toteaminen jopa metallirenkaiden numeroiden lukeminen on tietysti naurettavan helppoa toisin kuin luonnossa, missä sekä pitemmät etäisyydet että kasvillisuus tekevät havainnoinnin hankalaksi.

senilta Öster-Malmaan, sieltä kesäksi tuntureille, talveksi Hollantiin ja Hollannista keväällä Skansenille seitsemän kertaa.

Jotkut tanskalaiset teoreetikot ovat arvostelleet Lambart von Essenin kipakasti perusteenaan se, ettei lintujen elämänmenoon pitäisi näin voimallisesti puuttua. Tästä aiheutunut mielihaha on korvautunut monin verroin sillä, että yksi maailman tunnetuimmista vesilintututkijoista ja luonnon-suojelijoista sir Peter Scott on sanonut von Essenin kiljuhanhiohjelmaa yhdeksi aktiivisen luonnonsuojelun hienoimmista oivalluksista.

Suomessakin istutetaan

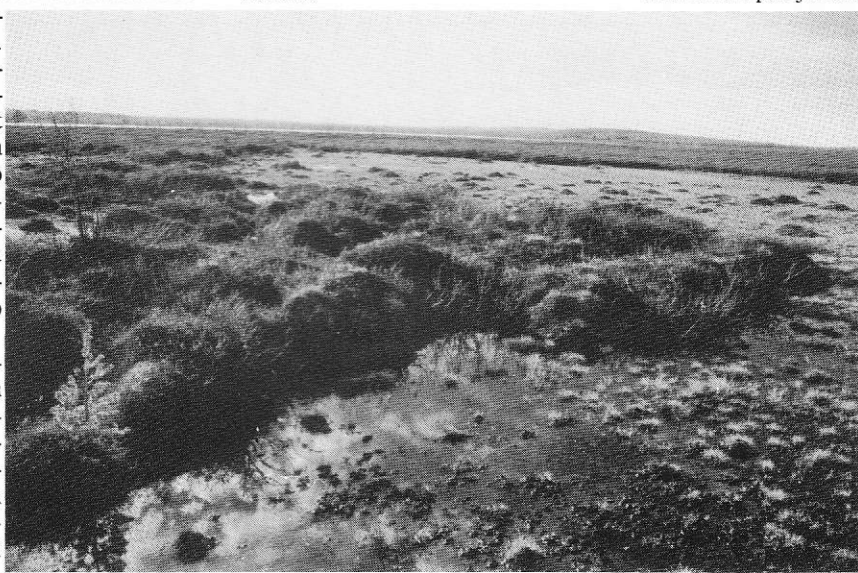
Suomessa ei WWF:n kiljuhanhityöryhmä ole seurannut ruotsalaista esimerkkiä. Maastoselvitysten kanssa samanaikaisesti aloitettiin tarhaus Hailuodossa Pekka Niemisen tarhalla 1985. Neljä vuotta sitten siirrettiin täältä ensimmäisen kerran kymmenen itsenäiseksi varttunutta poikasta Suomen Lappiin alueelle, jossa pesii muutamia luonnonvaraisia pareja. Tästä eteenpäin on

sinne viety uusia joka kesä. Maastoon lasketut on merkitty paitsi nilkkarenkain myös helposti havaittavilla hanhille kehitytyillä haittaa tuottamattomilla kaularenkailla, joita Ruotsissakin alettiin käyttää.

On vielä ennenaikaista sanoa antaako tämä operaatio tuloksiksi muutakin kuin suojelun kan-

nalta arvokkaita lisätietoja suomalaisista kiljuhanhista, ennen muuta niiden muutoreiteista. Toivoa kannan elpymisestä tällä Noan menetelmällä elätetään -tottakai.

Tämä Ilkka Koiviston teksti on alunperin radiossa syksyllä 1992 pidetty esitelmä. Väliotsikot toimituksen.

Kiljuhanhen pesimämaita Suomen Lapin mäntyrajalla. (Kuva: Juha Markkola 16.6.1988).

Mitä sitten tapahtuu keväällä? Kasvatusvanhemmat palaavat takaisin Skansenille, mutta ilman kasvatuslapsiaan ja tarjoutuvat näin uudelleen palvelukseen. Tarjoukset on otettu vastaan. Ennätysurakoitsija on tehnyt matkan Skan-

Kuka on parran takana?

Rami Lindroos 4.1993

— Tom Lindroos

1. Sotilasarvo, elismäärä ja kengännumero?

- Jääkäri, noin 350, 41

2. Huhujen mukaan sukusi nimi on ennen ollut Löppönen ja sukusi on kotoisin Unkarista. Unko huhussa perää?

- Ei. Äidin suku oli Löppönen. Mut isän suku oli kotoisin Belgiasta.

Belgiasta?

- Ilmeisesti ainakin. Mut emmä tiedä onks sekään ihan varmaa, mutta ilmeisesti.

Ukulin uusi hulltitoimikunta päätti heti kärkeen suorittaa kulttuuriteon ja haastatella tunnettua, parran taakse piiloutuvaa määritysгурua.

Sampo Kunttu

&

Rami Lindroos

**3. Miten Varkauslainen nuorisohu-
ligaani voi kiinnostua linnuista?**

- Oikeastaan meitä oli aika iso porukka, ketkä aloitti suunnilleen samaan aikaan. Se oli lähinnä semmonen koulun kerho, missä mä aloin harrastaa muutaman kaverin kans.

4. Onko niistä enää ketään mukana kuvioissa?

- Melkein kaikki. Ehkä tunnetuin on semmonen kuin Heikki Kotilainen, minkä nimi näkyy kyllä jos kattoo RK-katsausta. Kyllä se joka kerta sieltä löytyy.

5. Miten eksyit Turkuun, lintuharrastajien Mekkaan?

- Vai Mekkaan, voi helvetti. Tuota, mä tulin tänne opiskelemaan tietysti, joo. Menin opiskelemaan biltsaa yliopistolle. Tai itseasiassa oikeestaan menin Åbo Akademiin. Mä oon alottanu Åbo Akademiassa opiskelun.

6. Osaat siis ruotsia? (yllättyneellä äänenpainolla)

- No, jollain tavalla. Oomma siellä kolme vuotta opiskellu. Kyllä se jotenkin sujuu.

7. Miten lintuharrastuksesi on vuosien saatossa suuntautunut/kieirutunut? Eli retkeiletkö ulkomailla, rengastatko jne?

- Joo, kyllä mä retkeilen. Ulkomaanretkellämä olin vuoden vaihteessa UAE:ssä, maaliskuussa olin Eilatissa, kesäkuussa kiertelin Länsi-Euroopassa, elokuussa mä olin Unkarissa ja lokakuussa mä olin Öölannissa RK:n kokouksessa. Kyl mä jonkun kerran ulkomaanreissus oon.

8. Jääkö Suomessa retkeilyyn yhtään aikaa?

- Joo. Kyllä mulla on semmonen sata retkipäivää vuodessa ja tommosta.

9. Entä rengastatko?

- Joo. On mulla ase(malupa) ja kyl mä osallistun noihin SSP-projekteihin, talvilintujuttuihin ja kaikkeen tämöseen.

10. Missä retkeilet mieluiten ja kenen seurassa?

- Mieluiten? Se vaihtelee paljon. Mä oon aika levoton sielu, mä retkeilen eri puolilla paljon. Ehkä Hanko on semmonen, mis mä kaikkein eniten käyn. Ja tota, tuota tuota. Kyl mä tykkään retkeillä Itä-Suomessa myöskin tos kesäkuun alkupuolella, jossakin tuol Virolahden ja Etelä-Pohjois-Karjalan alueella. Kenen kans mä retkeilen eniten tai kenen kans tykkään eniten retkeillä? Sanotaan niin että mä retkeilen normaalisti eniten Kormanon Hanskin ja Missosen Tapsan kans.

11. Entä mieliretkievääsi?

- Mieliretkievääni? Ne on ne mitkä Kaija laittaa. Se laittaa aina helvetin hyväteväät. Ylipäättänsäkin, kinkkusämpylää tai jotain muuta, ja sit kaffetta

taikka teetä, jompaa kumpaa.

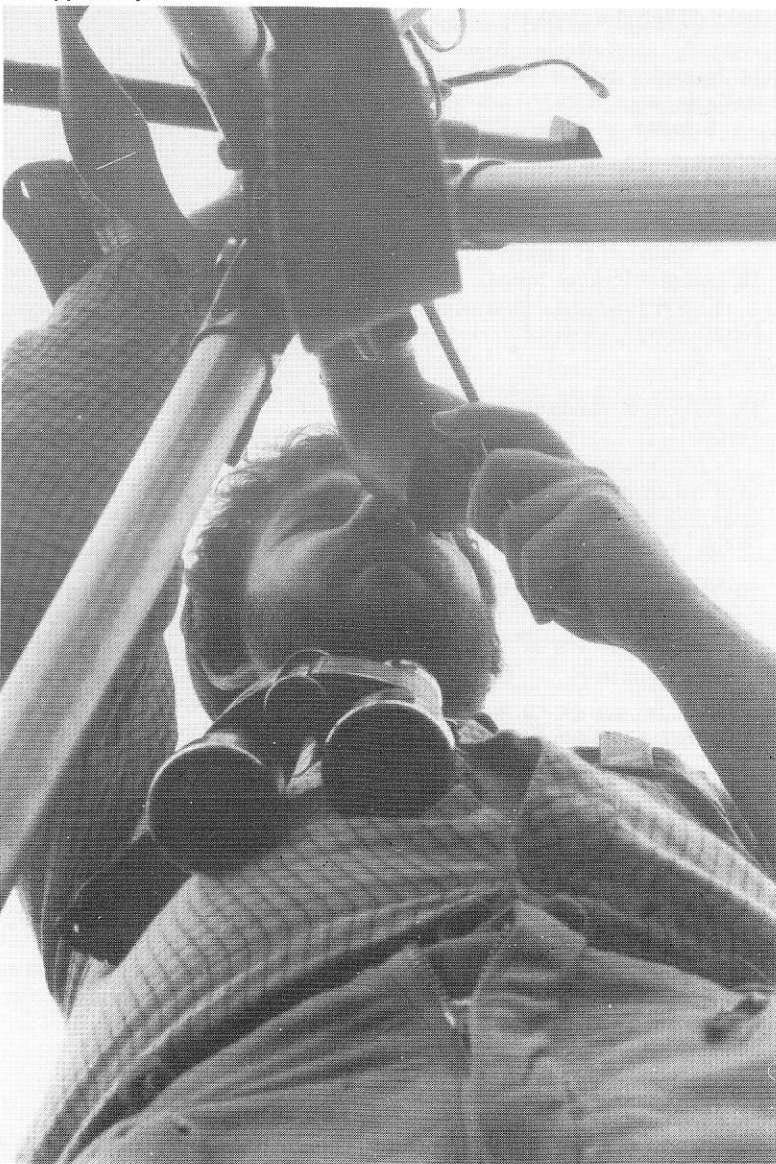
12. Miksi lähdit lukemaan biologiaa?

- Se oli silkka vahinko. Olis pitänyt tehdä jotain muuta. Mut täs sitä nyt ollaan kuitenkin. Ei ymmärtänyt tehdä parempaakaan ratkaisua.

13. Mikä oli ensimmäinen bongauksesi?

- Ööö. Varmaankin vuorivästaräkki vuonna -77. Sarannon Ripa vaan tuli hakee mut, nyt lähetään, emmä tiennyt yhtään mihin oltiin menossa edes.

Tomppa stajjaa.

Tapani Veistola

Matkalla vasta selvis, et oltiin menos Karkkilaan kattoon Vuorivästaräkkiä. Se tuli niinku puolvahingos. Se on varmaan kunnan ensimmäinen pointsaus. Oon mä varmaan jonkun semmosen parinkilsan pointsauksen tehnyt, jonkun muunkin käyny kattomas.

14. Paras nuijauksesi?

- Jaa'a. Mikä helvetti semmonen nyt? Paras nuijaus... Ei mulla tuu mieleen mitään kauheen veristä tappiota oikeastaan. Kai niit on, mut

emmä muist enää semmost. Ne ha-luu unohtaa. (Jälkeenpäin muistui mie

leen pari isohaarahaukkaa ja tuli-päähippiäinen.)

15. Mieleenjäänyt tapahtuma lintu-harrastusurallasi?

- Voi, voi niit on varmaan paljonkin. Ehkä kaikkein hauskipia oli se, kun olin sisiksenä tullut tänne rannikolle, ja mä olin Sarannon Ripan ja kumppaneiden kans tuolla Pyhämäalla linturetkellä ja oli helvetinmoinen sumu eikä näkyny mittää. Sit rupes kuuluu pirunmoinen viuhina jostakin ja mä olin sisiksenä ihan niinku sekasin, mikä helvetti tämä on. Jätkät nauro mul pirusti ku se kuulu ainakin minuutin se viuhina, eikä lintui näkyny. Kyhmyjoutsen, jost mä sain eliksen. Jätkil oli helvetin hauskaa.

16. Jos menet stajjaamaan, käytätkö stajjaria vai seipiötä?

- Seipiötä.

17. Et ole selvästikään turkulainen?

- En helvetissä, enkä tulekaan turkulaiseks.

18. Lempilajiryhmä, miksi?

- Kotkat. Emmä tiä. Ne on makeita. Ne on riittävän vaikeita, niit ei koskaan opi.

19. Mitä et ottaisi mukaan autiolle saarelle?

- Mitäkö en ottaisi? Voi saakeli. Mitä mä en ottaisi... Mä tien monta asiaa mitä mä ottaisin. Mut mitä mä en ottaisi... Oppilaita ainakaan.

20. Tiedätkö, mikä on AVS?

- AVS? En.

- Mikä se muuten on?

Alivaltiosihtööri

- Ai jaa jaa. Se on se saatanan tyhmä radio-ohjelma. Se on aivan pimee.

Se on aivan täydellinen. Tulee huomenna telkkaristakin.

- Ei tarte kattoo.

AVS esittää Suomi 75v., kannattaa ehdottoamasti katsoa.

- En varmaan kato. Se on aivan pimee.

21. Pitäisikö Ukulissa julkaista keski-aikeaman tyttö?

- Ei. Semmosii näkee muutenkin, eri paikois.

22. Kauanko olet käyttänyt teknisiä

liuottimia?

- Teknisiä liuottimia... aina.

23. Kuulutko Helvetin Enkeleihin?

- En. Mä en oo ajanu ees mopolla koskaan.

24. Mielestäsi paras Ukulissa julkaistu juttu?

- Ei semmost varmaan oookkaa. Ei siel oo yhtään semmost juttuu; mitä mä olisin pitänyt kauheen hyvänä oikeastaan. On siellä varmaan... Ei semmosta tuu edes mielee.

(Tätä äskeistä kysymystä ei sitten laiteta Ukuliin, että tiedät.)

- Ylipäätänsä en lue koko lehteä paljo ollenkaan.

Et edes sarjakuvia?

- Joo, sarjakuvan mä katon aina. Mä katon kuin pimee se juttu on. Kyl mä sielt aina jotakin tietysti luen, mut hyvin vaihdellen. Suuri osa on semmost et mää selaan sen.

25. Idolisi?

- Idoli? Voi, voi. Emmä idolist tie, mut ois kiva jos vois yhtä paljon retkeillä ulkomailla ku vaikka Dick Forsman. Mut emmä tiä onk se silti mikään idoli varsinaisesti.

26. Kuinka kauan olet harrastanut lintuja?

- Mä oon alottanu vuonna -67. Marraskuussa. Tarkemmin 17.3.

27. Elämänohjeesi?

- Elämänohje, voi helvetti mikä kysymys. Lintumiehenä toivoisin näkevani muutakin kuin pointsaamista. Nykyään nuoriso on oppinut pelkäämään pointsailemaan. Vaik ei sen puoleen kyl tääl löytyy hyviäkin harrastajia. Tämä on liikaa mennyt bongauslinjalle tämä homma. Mä en tykkää siitä. Mä en ylipäänsä tykkää semmosist jätkest, jotka pelkäämään bointsaa, eikä ne harrasta muuten ollenkaan.

28. Tiedätkö, mikä on parranajokone?

- Joo, mut ei mul oo toiminut se enää 15 vuoteen. Mul on ukin vanhakin edelleen tallella. □

Tämä hurja joukko kisasi viime kesäkuussa bongauksen Suomen mestaruudesta Kuusamon maisemissa.

Hannu Hautala

LYL:kin mukana taistelussa Kuusamon kuuma pongokisa 1993

Sääskiä, sadetta, paistetta ja huikaisevia luonnonelämyksiä. Pettymyksen kyneleitä, riemun purkauksia, leppoisaa yhteisoloa ja taistelua. Kaikkia mahtuu niihin kahteenkymmeneen neljään tuntiin, jonka ajan kestää vuotuinen Kuusamo-ralli, pongauksen SM-kisa.

Rauno Laine

Tämän vuoden kilpailu järjestettiin juhannusta edeltävänä viikonloppuna 19.-20.6. Samalla kisailtiin juhlavissa merkeissä, olihan Kuusamo SM-kisojen näyttämönä nyt jo kymmenennen kerran. Homma myös jatkuu Kuusamossa, tästä päättivät mukana olevat kilpailijat lähes yksimielisesti. Tässäkin yhteydessä lienee paikallaan kiittää Kuusamon Vanhoja vuosikymmenen kestäneestä työstä ja toivottaa kisan uusille järjestäjille onnea matkaan.

Jotain rallin suosiosta kertoo se, että vuonna 1984 oli mukana viisi joukkuetta, kymmenen vuotta myöhemmin peräti kolmekymmentä. SM-kisa sekä näkyy että kuuluu Kuusamon kesäisessä kuvassa, saaden runsaasti huomiota osakseen myös tiedotusvälineissä. Tulostaso on myös noussut huikaisevasti. Toisen rallin mottona vuonna 1985 ollut "100 rikki ja voitto Kuusamoon" ei enää paljon paina. Viime vuonna kisassa viimeiseksi sijoittuneen joukkueen tulos oli 99...

Uutta tietoa lajistosta

Rallin ohella on saatu kosolti uutta tietoa Kuusamon lajistosta. Tämä seikka puoltaakin vahvasti kisan jatkamista edelleen samalla paikkakunnalla. Näin pongauskisan miellekkyyttä voidaan perustella myös niille, joille tällaiset motorisoidut rallit ovat punainen vaate. Miksei toisaalta sallia näin laman aikana joskus vähän kivaakin, ei kai kaiken aina tarvitse niin vakavaa olla.

Mikä sitten saa jotkut lähtemään viikonlopuksi rämpimään jonnekin Kainuun korpeen satojen kilometrien päähän. Kun voisi viettää viikonloppua niin kuin "normaalit" suomalaiset, läöhöten kansallisjuomamme seurassa. Onko ralli vain leikkiä leikin vuoksi, vai mahtuuko sittenkin mukaan myös pieni annos pätemisen tarvetta. Mene ja tiedä, ehkä hyvinkin. Onko kyse kilpailuyhteiskuntamme väistämättömästä sivutuotteesta. Kaikesta on kilpailtava, linnuistakin?

Itse kallistuisin kuitenkin enemmän sosiaalisen tapahtuman puolelle. Mikseivät lintumiehet voisi tavata toisiaan näissä merkeissä ainakin kerran vuodessa. Tänäkin vuonna edustettuna oli käytännöllisesti katsottuna koko maa, Ivalosta ja Pellosta aina Turkuun ja Helsinkiin asti. Onhan maamme sitä paitsi väärällään jos jonkinlaista kesä-

hömpää, ei pongauksen SM-kisa ainakaan tässä joukossa kalpene yhtään, kaikenmaailman tangon venytysten ja p-an heiton SM-kisojen ohella.

LYL oli mukana nyt toista kertaa. Tarkoituksena oli lähinnä osoittaa, että järjestöelämässäkään toimiminen ei välttämättä vieroita ihan kokonaan linnuista. Paperibyrokraatitkin sentään vielä aistivat linnun laulun ja ehkä näkevätkin jotain paperikasoihin totuneilla silmillään. Samalla pyrimme hieman kiusaamaan "ammattilaisjoukkueita" ja aiheuttamaan niille päänvaivaa.

Koska lähdimme kisaan ilman mitään ennakkovinkkejä tai pohjustuksia, oli selvää että kisassa menestyminen vaati ainakin meidän joukkueemme lyömistä varsin selvästi... Monet joukkueet olivat tänäkin vuonna tehneet runsaasti, jopa viikkokausia töitä kisassa menestymisen eteen. Ennakkotiedot havaituista lajimääristä olivatkin huikeita. Näytti olevan tulossa kaikkien aikojen kovin ralli.

LYL:n sikariporras saalisti vuonna 1989 kaiken kaikkiaan 102 lajia, jollajai silloin taakse puolet muista joukkueista. Nyt tuollaisilla

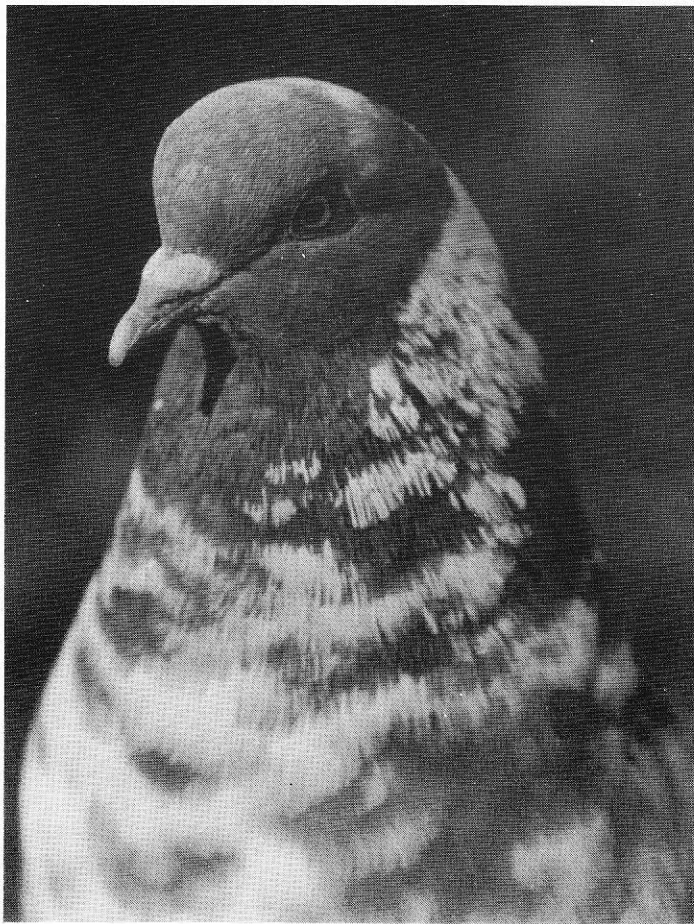
tuloksilla ei enää hurrata. Järjestösihteeri Ruottisen keskittyessä kotibongaukseen, LYL:n joukkueeseen tuli nyt mukaan Christer Casagrande allekirjoittaneen sekä toiminnanjohtaja Tapi Veistolan ohella.

Sinisuohtaukka avaa kisan

Alkuseremoniat tänäkin vuonna noudattivat vanhoja latuja. "Kuumat" vinkitkin olivat enemmän haaleita, parhaimpina ehkä kaulushaikara sekä Kuusamossa kummitellut jättiläismetikotka, joka sovitettiin yhteisellä päätöksellä pinnakelpoiseksi. Tätä armoa

ei sen sijaan suvaittu Kuusamossa tuoloinolle intianhahelle ja mandariinisorsalle. Vinkeistä mainittakoon myös haarahaukka, johon mekin olimme Kuusamon kaatopaikalla edellisenä päivänä päässeet tutustumaan.

Vanhaan tapaan kisan ratkaisulajeja

Pulu oli Kuusamon bongauskisan ratkaisulajeja. (Kuva: Matti Valta).

tänäkin vuonna olisivat mm. pulu ja kottarainen sekä eräät muutkin meille etelän ihmisille tutut lajit. Molemmat voittivatkin harvinaisuudessa mm. sellaiset säälajit kuten sinipyrstön, idänuunilinnun ja pikkusirkun.

Sitten vain menoksi, ottakaahan rauhallisesti. Pohjustuksissa oli tietävästi ainakin yhtä asuntoautoa kaivettu pois ojan pohjalta...

Oma kisamme räjähtää käyntiin kello 11.30 kaatopaikan yli leijailleen sinisuohtaukan myötä. Edessä 24 tuntia verta, hikeä ja kyneleitä. Normaali

kaatopaikkalinnusto alkaa täyttää vielä tyhjää listaa. Haarahaukka on ja pysyy piilossa. Näin se teki suurimmalle osalle joukkueista.

Seuraavaksi korpeen, jossa pongaamme edellisenä päivänä löytämämme pohjantikan pesän. Tien varressa mei-

tä ilahduttavat pirteät kuukkelit. Isolepinkäinen, tilhi, piekana ovat myös mukavia alkulajeja. Peruslajistolista täyttyy myös nopeaan tahtiin, etenkin punavarpunen näyttää olevan Kuusamossa verrattain yleinen.

Suunta kohti Ahvenlahtea, Kuusamon tunnetuinta kahlaajapaikkaa. Ahvenlahti on myös vesilintukohde Torankin ohella. Lintua onkin mukavasti. Kahlaajapuolta edustavat mm. jänkäsirriäinen, suokukko, vesipääsky sekä viklolajit. Vesilinnuista mukavimpia ovat taas mm. heinätiivi, alli sekä uivelo.

Ylipäänsäkin peruslajiston hoitamisella ei alussa ole niin kiirettä, vuorokaudessa ne ehtii kyllä näkemään. Mainittakoon että kilpailukaavake käsittää nykyisin noin 90 peruslajia, joista ei ainaakaan kovin monta saisi jättää näkemättä. Itse missasimme näistä 5 lajia.

Edessä on paluu sivistyksen pariin. Kuusamon hautausmaa on myös pinnapaikka. Jollei muualta niin sieltä hoiutuvat ainakin kirjosiippo ja sinitiaainen, myös harmaasiepon näkee parhaiten kirkonkylän ympäristöstä. Rieppuraukosen nostaa kirkon yli lentänyt yksinäinen kottarainen. Lajia ei loppujen lopuksi havainnutkaan LYL:n ohella kuin 2 muuta joukkuetta. Joke-reihin emme nyt pystyneet, mutta harvinaisuuden suhteen kotsu oli parasta mitä meillä oli tarjota. Varsin kova näkemistämme lajeista oli myös alli.

Torankin lintuotimiin päästessämme on siellä tarjolla enää takarivin paikkoja. Viisitoista lintumiestä yrittää

vaivihkaanykiä "omiaan" hihasta, huomasi... Ja huomasihan toinen, toivottavasti ei kuitenkaan muut kilpailijat. No, eivätköhän tomilla kävijät nähneet sitä mitä Torankissa oli tarjolla, kuikan, nokikanoja, silkkiuikkuja sekä tornin takana laulaneen rautiaisen.

Kuusamorallin aikana ei ole harvinaisuus. Hannu Hautalan mukaan vain kaksi kertaa on selvitty koko kisan ajan ilman sadetta.

Suunnatessamme kohti Etelä-Kuusamoa joudummekin äkillisen ukkosateen pyörteisiin, todelliseen veden-

Puolivälin tuloksemme on 77, olemme jäljessä omaa vuoden 1989 luke-
maamme 13 lajia. Mutta tuolloin sade pilasi koko lopun täydellisesti. Jotain alkaa tapahtua vasta päivän jo taittuessa sunnuntain puolelle. Irnin järviä kulutessamme saamme plakkariin sentään kohtalaisesti uutta mm. kaakkurin, jouhisorsan, tukkakoskelon, sekä peruslajistotäydennystä.

Kello tikittää armostomasti ja Valtavaara kutsuu. Aikataulun mukaan siellä pitäisi olla viimeistään kolmen maissa aamuyöstä. Vaara hiljenee pian kuuden jälkeen. Mielenkohennusta matkalla tarjoaa kirkonkylän kohdalla nähty suopöllö. Vihjelaji sekin, jonka kuitenkin vain muutama porukka ohellamme näki.

Ja sitten Valtavaaralle. Pirteä idänuuilintu tien varressa toivottaa meidät tervetulleeksi tähän lintujen valtakuntaan. Parkkipaikka on jo täynnä autoja ja lintumiehiä, aikainen pongari sinipyrstön saa... Otamme rauhallisesti ja hoidamme ensiksi Konttaisen puolelta puukiiپیجän ennen vaaralle lähtöä.

Ilmeet kirkastuvat

Seuraa nousu, jonka aikana toiminnanjohtajammekin saa tuntumaa ihmiselon ihanuuteen ja kurjuuteen. Huipulle ei tosin tarvitse nousta, laulava sinipyrstö löytyä alarinteestä. Luonnollisesti yritämme kätkeä itsemme ylhäältä ohi ravaavilta porukoilta. Kuitenkin

vain 5 joukkuetta nuiji lajin, joten hyvin oli homma hoidossa.

Taigan maagisen laulajan ohella Valtavaara tarjoaa meille mm. peukaloisen, pyyn, taviokuurnan sekä palokärjen. Sirittäjiä tuntuu olevan joka puolella, niin kova laji kuin se rallin alkuaikoina kuuluu olleenkin. Nyt on meidänkin ilmeemme jo huomattavasti iloisempi, olemme painaneet jo ohi vuoden 1989 vertailussa. Tiedämme toki, että vauhimme ei tule riittämään

Punasotka kuuluu myös Torankin lajistoon, itse tosin löysimme sen vasta seuraavana aamuna järven toiselta puolelta. Mukava pohjansirkkupoukuekin löytyi Vanhan Kirkon tien varrelta. Pikkusirkusta sen sijaan muodostui sangen vaikea, lajin havaitsi vain puolet joukkueista. Linnut olivat jo lopettaneet laulunsa pesimäpuuhiensa vuoksi.

Torankin järven takaa näytti vyöryävän paljon puhuva musta pilvien rintama, voi ei joko taas. Sinänsä sade

paisumukseen. Tästä kuitenkin selviämme pian kuivemmalle puolelle, tavoitteena Isosuo. Suon autius kummastuttaa. Kopsutteleva jänkäkurppa toki löytyy ja lentää liihottava kalasääksi, mutta ei paljon muuta. Eletään tunteja jolloin kisa alkaa polkea paikallaan, eteneminen tuntuu tuskastuttavan hitaalta. Mutta etenemistilastoista päätellen näin on ollut muidenkin joukkueiden kohdalla alkurynnistyksen jälkeen.

mihinkään kuun tavoitteluun taivaalta. Mutta yli 102:n oli mentävä jottei Ruotinen piruile... Ja onhan tässä vielä tuntejajäljellä.

Alkavat epätoivoiset tunnit. Väsymys painaa silmiä, mutta loppuun asti pitää painaa. Onneksi sää on nyt hyvin sopiva loppurutistukseen. Ja onnistumekin tässä. Tunti 23 antaa vielä peräti viisi uutta lajia ja viimeinenkin tunti vielä yhden lajin. Hiekkakuopapongaus antaa lopultakin jo paineita muodostaneet pikkutyllin ja kivitaskun. Härkälintu on aivan mukava ralin päätöslaji kellon näyttäessä 10.45.

Tulos 107 lajia, ainakin oma ennätys tuli rikottua. Kuusamossa pitäisi olla oikeastaan kaksi sarjaa, pohjustaneille ja kylmiltään mukaan tuleville. Kylmän sarjan ehtona olisi esimerkiksi se, että enempiä vuorokautta ei saisi olla Kuusamossa pohjustamassa. Ihan hullu ajatus? Järjestelytoimikunta miettiköön.

Voittajajoukkue näkee 125 lajia

Purkutilaisuudessa LYL pysyy hyvin mukana peruslajien osalta ja vähän ylikin, mutta siihen se sitten jääkin tosikovien alkaessa ilmaantua pöytään. Voitto Heloille tuloksella 125, eli ennätukseen ei ihan ylletty. Yhteislajimäärä nousee lukemiin 157, joka sekkin jää kaksi lajia edellisvuoden tuloksesta.

Kovaksi on mennyt, vai mitä sanotte seuraavasta. Kisassa nähtiin m. seuraavat lajit omiemme mainittujen lisäksi: mustakurkku-uikku, merimetso, harmaasorsa, punajalkahaukka, luhtahuitti, meriharakka, hiiripöllö, varpuspöllö, viirupöllö, lapinpöllö, mustapäätasku, pensassirkkalintu, viitakertunen, lapinuunilintu, mustavaris sekä kultasirkku. Mustapäätaskun ja lapinuunilinnun käymme mekin hoitamassa pois seuraavana päivänä. Taskupaikalla saamme lisäksi havaintoesityksen siitä miten majakoita bongataan. Pitäisi kai siirtyä sille puolelle, kilpailu olisi hieman rauhallisempaa kuin Kuusamossa...

Ei silti, toivotaan että LYL tulee taas ensi vuonna kiusaamaan teitä arvoisat ammattilaiset, joten varatkaa itsellenne pohjustusaikaa ainakin kaksi kuukautta, jos haluatte pärjätä. □

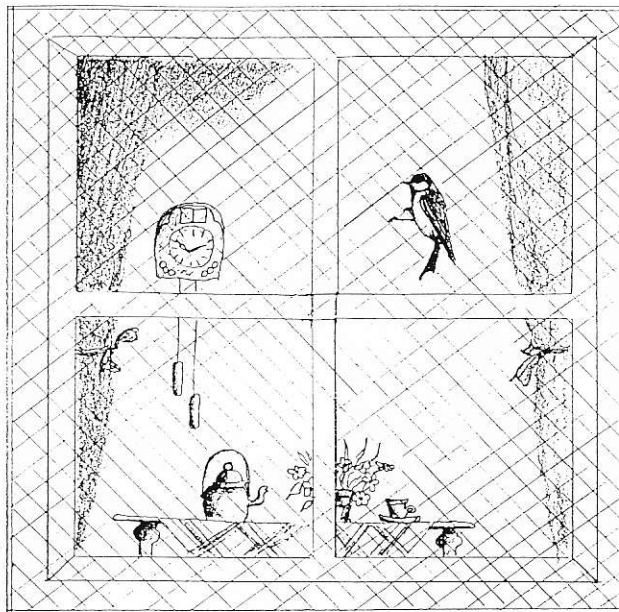
Petolinnun varjokuva ikkunassa - auttaako pelotteena?

Joskus 80-luvun puolivälissä kuulin erään keskustelun ikkunaan asetettavasta lentävää petolintua esittävästä mustasta tarrasta, joka estää pikkulintujen törmäilyt lasiin, johon peilautuu taustalla oleva maisema. Linnuthan eivät näe lasia. Myöhemmin luin kirjoituksen kyseisestä tarrasta eräästä eläinmaailman lehdestä. Siinä tarraa keuhuttiin yksinkertaiseksi tavaksi estää lasiin törmäilyt.

Jo kuullessani keskustelun muistui mieleeni jossain lintukirjassa ollut kirjoitus tutkimuksesta, jossa pesäpoikasten yli vedettiin vaaleaa nauhaa, johon oli kiinnitetty erilaisia lentosiluetteja. Aina petolintusiluetti kohdalla poikaset kyyristyivät liikkumatomiksi pesän pohjalle, kun taas esimerkiksi hanhisiluetti ylittäessä poikaset eivät reagoineet lainkaan.

Kun nauhaa kuljetettiin vastakkaiseen suuntaan, tapahtuma oli käänteinen. Petolintusiluetti muistutti pyrstöedellä liikkussaan hanhea ja hanhi petolintua. Eli tämän tutkimuksen mukaan ainakin poikasten kohdalla liikesuunta oli ratkaiseva.

Kaikesta huolimatta minäkin hankin tarroja luottavaisena. Pari viikkoa linnut selvästi kartoivat tarroja, mutta pari kuukautta myöhemmin eivät huomioineet niitä lainkaan. En antanut periksi; valmistin mustasta kartongista luonnollista kokoa olevan räystäältä riippuvan varpushaukkasiluetti. Uuden pelotteen kanssa kävi kuitenkin samoin kuin tarrojen kanssa. Talitiaiset alkoivat jopa pitää haukankuvaa istuinlautanaan.

Seuraavaksi rakensin yhteen ikkunaan reilusti lasia suuremman kehikon, jonka päälle ripojen väliin kiristin rastasverkon. Se oli onnistunut ratkaisu. Linnut lensivät kohti verkkoa, huomasivat sen ajoissa ja istahtivat verkon silmään. Asetin verkon puolen metrin päähän lasista räystäään alle eikä se ole liiemmästi haitannut näkyvyyttä ulos. Uuden ratkaisun myötä törmäykset ikkunaan loppuivat ja verkollekin löytyi lopulta järjeställistä käyttöä.

Kun kokemukseni ovat olleet tällaisia, olen innokas tietämään, onko tarrojen vaikutuksesta tehty tarkempaa selvitystä vai perustuuko usko niiden tehoon auktoriteettien sanaan. Tarrojen myyntituotto menee luonnonsuojelun hyväksi, mikä tietysti on hyvä asia.

Markku Lauren

SAMPO OPTIMI

PERHEEN ISOILLE
JA PIENILLE

SAMPO-YHTIÖT
Keskinäinen Vakuutusyhtiö Kaleva

Lehtopöllön iltahuuto

Tapani Numminen, marras 1986

Pöllöharrastukseni alkuvuosina lähdin kuunteluretkille vasta pimeän tultua. Usein sain varmallakin lehtopöllöreviirillä kuunnella pelkkää tuulen huminaa, vaikka vuodenaika ja sääolosuhteet vaikuttivat aivan otollisilta. Luulen, että moni muukin tekee saman virheen johtuen siitä, että lintukirjoissa korostetaan pöllöjen yöllistä aktiivisuutta ja lehtopöllö yleensä mainitaan varsinaiseksi yököpeliksi.

Satunnaiset huhuiluhavainnot esimerkiksi sienestämästä iltahämärän aikaan palatessa johdattivat kokeilemaan varhaisempia kuunteluita, jotka osoittautuivatkin antoisiksi.

Soidinaikaista kuuntelua

Vuonna 1990 päätin ruveta selvittämään iltahuudon ajankohtaa tarkemmin. Tähän olikin mukava mahdollisuus, sillä jo joitakin vuosia eräs lehtopöllöpari oli pesinyt 20 minuutin käve-

lymatkan päässä asunnoltani Paimiossa. Kävin paikalla kahdeksana iltana 25.1.-28.3. merkiten muistiin tuloaikani, lähtöaikani, huhuiluajat, huutojen lukumäärän ja säätiiedot.

Kuunteluni alkoivat noin 15 minuuttia auringonlaskun jälkeen ja päättyivät pimeän alkaessa. Pöllöllä oli spontaani iltahuuto kaikilla näillä kuuntelukerroilla ja se alkoi eri kerroilla ilmaisuna minuutteina auringonlaskusta seuraavasti: 31, 24, 35, 28, 29, 21, 23 ja 42.

Keskimäärin siis 29 minuuttia paikallisen auringonlaskuhetken jälkeen, joka on 10 minuuttia jäljessä Helsingin horisontin mukaisesta. Almanakasta näkee myös, että hämärän kesto-aika oli ensimmäisellä käynnillä 50 minuuttia ja viimeisellä 43 minuuttia. Huutelun alkaessa oli siis yleensä vielä varsin valoisa.

Sääet olivat enimmäkseen pilvisiä. Kahtena iltana satoi vettä ja kahtena

Moni lintuharrastaja lähtee kuuntelemaan lehtopöllön huutelua vasta pimeän jo tultua. Laji huhuilee kuitenkin aktiivisimmin hämärän aikana ja tuntuu hiljenevän tyystin pimeän alkaessa.

Iltahuudon hetki riippuu ilmeisesti valaistuksesta. Soidinaikaisen huutelun lisäksi lehtopöllöä voi kuulla läpi talven.

Severi Aaltonen

räntää. Vain viimeinen ilta oli selkeä. Huutelun loputtua kuuntelin vielä hiljaisuutta kahtena iltana 15, kahtena 10 ja muina 5 minuuttia. Lehtopöllö tuntuu hiljenevän pimeän alkaessa.

Kerran tein myös myöhäisen vertailukäynnin. Olin paikalla 21.30-22.15 eli neljä tuntia auringonlaskun jälkeen. Täysikuu paistoi pöllömetsään, mutta pöllöstä en kuullut inahdustakaan, vaikka loppupuolella houkuttelin kukkoppillilläkin, jonka ääneen lehtopöllö on monesti vastannut.

Kuuntelua syksystä kevääseen

Syksyllä, kesämökkikauden päätyttyä, iltakävelyni suuntautui jälleen samalle tutulle lehtopöllöpaikalle. Tiesin vanhastaan omistakin kokemuksestani, että pöllöt huutelevat myös syksyllä. Halusin verrata syksyistä huuteluaaktiivisuutta soidinaikaiseen ja

selvittää, kuinka pitkälle talven tuloon huutelua jatkuisi.

En arvannut, että kuuntelukäyntini tulisivat jatkumaan läpi talven. Etukäteen ajatellen urakka olisikin tuntunut suurelta. Näin jälkempäin tuntuu, että se oli pelkkää kuntoliikuntaa ja hupia.

Aloitin 9. 10. 90 ja viimeinen käyntini oli 24. 3. 91. Käyntejä kertyi 28 eli keskimäärin yksi viikkoa kohti. Vain sateisimpia iltoja vältin, muuten en säitä valikoinut. Sovitin kuunteluaikani samoin kuin edellisellä tarkkailujaksolla ja tein samat muistiinpanot. Odottelin vakiopaikalla. En matkinut enkä muutenkaan häirinyt pöllöä. Huutojen jälkeen viivyn paikalla yleensä 10 minuuttia, muutamana iltana kuitenkin vain 5 minuuttia. Jälkempäin arvioin, että mahdollisesti olen yhden kerran myöhästynyt ja kolme kertaa poistunut paikalta liian aikaisin kuulematta huutoja.

Seuraavassa taulukossa on havaintotuloksiani kuukausittain eriteltynä. Äänten alkuhetki ilmoitetaan tässäkin minuutteina paikallisesta auringonlas-

taa myös, että iltahämärän pituus on päiväntasauksen aikaan 42 minuuttia, mutta joulun aikaan peräti 58 minuuttia. Lännenpuolinen laaja peltoaukea tekee havaintopaikkani erityisen valoisaksi. Metsän siimeksessä voisi sopiva valaistus olla jo 15 minuuttia aikaisemmin.

Äänen lisää värisyttelyä ja puputusta

Valaistusta lukuunottamatta en huomannut säällä olevan vaikutusta pöllön äänessä oloon. Kuulin huutoja joskus kovalla tuulella, joskus räntäsaateissa, joskus sakean sumun vallitessa ja kerran 10 asteen pakkasella. Sen alemmaa lämpötilaa ei käynti-iltoinani kertaakaan ollutkaan. Koko talvi oli muuten aika leuto.

Huutelunsa pöllö aloitti yleensä kahden huudon jaksoilla. Ensimmäistä tassaista huuu-huutoa seurasi toinen noin viiden sekunnin kuluttua, sitten noin 20 sekunnin tauon jälkeen uusi kahden huudon jakso jne.

jo ennen ensimmäistä huutoaan.

Syksyllä se useana iltana istahti vähäksi aikaa koivuun 15 metrin päähän minusta. Kun kanahaukka istui samassa puussa eräänä iltana, pöllö katsoi aiheelliseksi muuttaa hieman reittiään siitä lähtien.

Puputtelusarjat kuuluivat yleensä pöntön läheltä. Arvelin niiden liittyvän intiimiin seurusteluun, mutta hiltitsin uteliaisuuteni enkä häirinyt kotirauhaa. Olinhan sitäpaitsi alussa päättänyt tehdä havaintoni vakiopaikalla seisokseen, koska pelkkä liikkumiseni olisi voinut vaikuttaa tarkkakuuloisen pöllön käyttäytymiseen.

Kuitenkin 16.2. ollessani jo kotia kohti kävelemässä kuulin kiihkeää puputusta paikalta, joka oli 200 metrin päässä sekä pöntöltä että kuusikosta ja sijaitti metsän ja puutarha-aukean rajalla. Näin koiraan lentelevän kahdeksikkoja aukean yllä ja puiden lomitse naaraan tekevän samoja kuvioita metsän puolella kimeästi kiljuen. Naaras laskeutui sitten vaakasuoralle koivun oksalle viisi metriä korkealle noin 25 metrin päähän minusta ja koiras oli kohta sen selässä.

Toimitus kesti vain jonkun sekunnin ja sen aikana äänet jatkuivat, kuitenkin hiljaisempina. Sitten linnut lensivät pois ja vaikenivat tyystin. Oli 10 astetta pakkasta, tyyntä, taivaalla ohuita pilviä ja aukealla leijaili usvaa.

Toisen pesäpaikan pöllö on vähemmän äänessä

Toinenkin lehtopöllön pesä sijaitsee kävelymatkan päässä asunnoltani, mutta vastakkaisessa suunnassa. Silloin tällöin olen käynyt tälläkin paikalla jo usean vuoden aikana. Talvihavaintoja ei tältä paikalta ole. Vaikuttaa siltä, että pöllö saapuu tälle pesäpaikalle vasta helmikuussa ja on soidinkaudellakin melko hiljainen. Pesä sijaitsee pienessä metsikössä ja ympäristössä on omakotitaloja.

Olisiko niin, että tämä pöllö oleskelee pääosan vuotta reviiirinsä toisessa päässä ja saapuu paikalle vain pesimään. Vaikuttavatko ympäristön äänet, esimerkiksi usein kuuluva koirien haukunta, pöllön hiljaisuuteen? Vai onko kenties niin, että pöllöistäkin jotkut ovat luonnostaan hiljaisempia kuin toiset? □

	kuuntelukertoja	kertoja, jolloin pöllö oli äänessä	äänten alkuhetki keskimäärin minuuttia
lokakuu	3	3	34
marraskuu	5	3	45
joulukuu	6	5	41
tammikuu	5	3	55
helmikuu	6	5	32
maaliskuu	3	2	23
yhteensä	28	21	

kun ajasta lukien.

75 % kuuntelukerroista antoi siis äänihavaintoja. Valaistuksen mukaan erittelen äänten alkuhetkiä seuraavasti:

Kirkas tai puolipilvinen sää: 36, 36, 55, 33, 60, 65, 42, 64, 35 ja 36. Keskiarvo 46 minuuttia. Pilvinen sää: 25, 43, 35, 41, 35, 37, 31, 35, 24, 37 ja 9 (pilv. ja sumu). Keskiarvo 32 minuuttia.

Itahuudon hetki riippuu ilmeisesti valaistuksesta. Myös kuukausien erot voidaan panna valaistuksen tiliin. Esimerkiksi tammikuun kolmesta positiivisesta huutelukerrasta kaksi sattui olemaan valoisia ja luntakin oli maassa. Maaliskuun illat taas sattuivat olemaan sumuisia. Tässä yhteydessä sopii muis-

Pitempään jatkuessaan huutoihin tuli asteittain lisää värisyttelyä ja varsinkin helmikuussa helmipöllömäistä puputusta, joka kuitenkin rytmiltään oli nopeampaa. Yksittäisten äänien lukumäärää ei näissä tapauksissa tietenkään pystynyt laskemaan. Joulukuun iltoina kuului vain 2, 24, 6, 7 ja 31 huutoa eri kerroilla.

Huutelu alkoi usein samalta paikalta, taajasta 10 metriä korkeasta istutuskuusikosta, joka kai oli koiraan päivälepopaikka ja sijaitti 200 metrin päässä pesäpöntöstä. Kuuntelupisteeni oli näiden paikkojen välissä. Tammikuulta lähtien koiraan oli tapana lentää pian pöntön läheisyyteen. Se näkyikin tällöin monesti, kun tiesin, mihin suuntaan piti katsoa. Joskus se oli liikkeellä

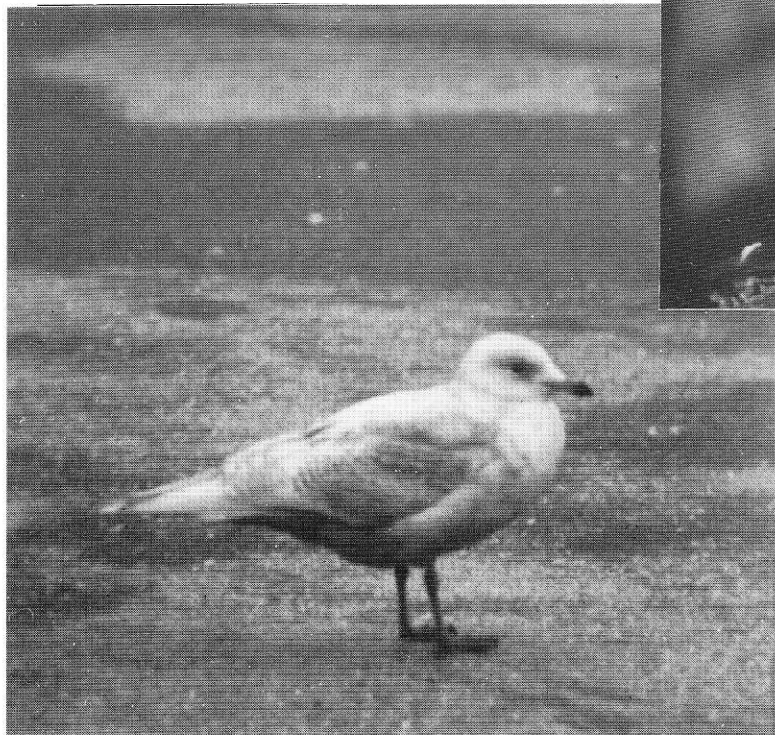

1. Syyskuu

2. Syyskuu

5. Tammikuu

6. Tammikuu

Suuri tunnistuskilpailu

Ukuli tarjoaa lukijoilleen uuden tunnistuskilpailun 8 kuvaa. Kaikki lajit on kuvattu Suomessa, kuvien vieressä. Vastaukset tulee lähettää suljetussa kansi osoitteeseen: TLY, PL 67, 20101 Turku. K

Ukuli toimittaa saapuneet vastaukset avaamaan vastuuhenkilölle, joten edes toimitus ei näe saapuneita ennen kaikkea innostaa entistä tarkemmin lajien tuntemusta. Vastausten luottamuksellisuudesta kukaan ei tarvitse pelätä nolautumista vääristä vastauksista.

Nyt kaikki innolla mukaan. Parhaalle tiedo

3. Syyskuu

4. Heinäkuu

7. Heinäkuu

8. Toukokuu

ailun, jossa tällä kertaa on peräti
usajankohta on ilmoitettu kuvan
rjekoossa 15.01.1994 mennessä
reen merkintä "Tunnistuskisa".
ttomina kilpailun järjestäneelle
puneita vastauksia. Tarkoituksena
aan tunnistamiseen sekä lisätä
n käsittely takaa sen, että kenen-
tauksista.
a mukava palkinto.

Tunturihaukan pesäpahtalta aukeaa mahtavat näkymät Lapin karuun erämaahan. (Kuva Mikko Tamminen, Utsjoki 10.6.1990).

Markku Lauren

Tein kesäkuun puolivälissä 1987 reilun viikon mittaisen Lapin matkan. Tarkoituksenani oli bongata eliksistä puuttuvat tunturihaukka ja sini-pyrstö. Kauniin sään muuttuminen äkkiarvaamatta jäätäväksi myrskyksi oli vähällä koitua kohtalokseni.

Olin saanut vihiä erinäisistä tunturihaukka-apaikoista. Yksi näistä oli Kevon kanjoni. Suunnistin autollani Karigasniemen tietä Kevon reitin lounaiselle lähtöpaikalle. Saavuttuani perille varustauduin parin päivän patikkaretkeä varten. Arvioitu edestakainen matka oli viitisenkymmentä kilometriä. Reppu selkään, kii-kerit kaulaan, putki olalle, montsarit jalkaan ja matkaan.

Noin kymmenen kilometrin alkutaival ensimmäiselle autiotuvalle sujui kommelluksitta. Tähän asti linnusto oli ollut niukkaa: muutama helskyvästi laulava sinirinta, joi-takin leppälintuja, niittykirvisiä, paju-lintuja, urpiaisia, västäräkkejä, kelta-västäräkkejä, punakylkirastaita ja tilhiä. Jokunen korppi ja piekana olivat siellä täällä halkoneet ilmaa.

Laitoin kattilan tulelle ja ruokaa odotellessani pirautin erämaapuhelimesta kotiväelle. Halusin jättää viestin olinpaikastani. Syötyäni valmistauduin jatkamaan matkaa.

Sää oli autuaallisen kaunis: lämpöä +20 astetta, työntä ja taivas Suomen lipun sininen. T-paita ja farkut verho-na lähdin klo 18 maissa reilun seitsemän kilometrin kakkososuudelle.

Tunturihaukkaa bongaamassa

Järripeipponen kuiva narina siivitti matkantekoa. Karun erämaajärven rannoilla kymmenisen suosirriä heittäytyivät vähän väliä siivilleen ja saivat rantasipit hermostuneesti niksauttelemaan pyrstöjään. Hermostunut tunnelma paljastui kimmittäen järven yli lentä-

vän ampuhaukkakoiraan aiheuttamaksi. Rauha palautui ja jatkoin kulkuani. Järven perukassa tepasteli vielä hermoileva lapinsirripariskunta. Tuntui tosi upealta tai valtaa kuulematta tekniikan ääniä.

Tulin kakkosetapiini tulenteko-

paikalle. Joku onneton edelläkulkija oli ollut sen verran kiireissään, että oli unohtanut sinne kaksi täyttä Sinol-pulloa. Asetuin aloilleni ja kiehautin kahvit seesteisessä säässä. Aterioituani ja täytettyäni termospulloni lähdin noin kahdeksan kilometrin lopputaipaleelle. Kanjoni odotti.

Pohjoiselle taivaanrannalle oli alkanut kasaantua mustia sadepilviä, joista en vielä osannut kantaa huolta. Taiival jatkui kiviin ja puihin maalimerkittyä polkua pitkin, jolla piti kansallispuiston sääntöjen mukaan pysyttäytyä. Puusto kävi niukemmaksi polun loivasti noustessa tunturille. Pieni tuulenvire tuntui poskissa, kun nousin kiehurtelevaa käärmettä muistuttavaa

polkua yhä ylemmäs tunturiin. Jalkamuljahteli sinne tänne kivikoisella polulla.

Noustessaan polku kävi yhä huonommaksi ja tummat pilvet olivat puolella tunnissa tulleet aivan tunturijonon kupeelle. Tuuli oli voimistunut melkoisesti jättäessäni puurajan. Ilmanala oli nopeasti viilentynyt: mittari näytti enää +10 asteen lämpöä. Tuuli yltyi tuota pikaa navakaksi ja mustat pilvet uhkaavan matalalla roikkuen lähestyivät nopeasti.

Kapustarinnan haitkea vihellys kiiri tunturipaljakalla ja riekon remaiseva nauru loi tilanteelle ironisen leiman. Tuuli oli yltynt sietämättömän kovaksi ja viimeinen vilkaisu lämpömittariin ennen seuraavaa aamua osoitti enää +6 asteen lukemaa. Ajattelin matalan nopeasti asettuvan ja jatkoin matkaa.

Hirmuisella nopeudella tuuli oli yltynt myrskyisäksi ja salaman nopeudella alkanut räntäsade iskeytyi vaakatasossa kasvoihin ja sormiin. Kylmä alkoi jäytää pirullisesti. Hetkessä kasvat ja sormet olivat turtana. Lappi oli näyttänyt toisen poskensa.

Räntäsade peitti polun merkinnät. Kulku hankaloitui. Mielelön kylmyys jäyti minua ja ajatus alkoi hämärtyä. Viidenkymmenen metrin näkyvyys teki kulun lähes mahdottomaksi. Survaisemalla jalalla räntäisiä kiviä löysin sieltä täältä matkan jatkolle välttämättömiä merkkejä. Kesäpukeissa olin kuin horkassa, joka askel tuntui tuskalliselta. Loputtomalta tuntuva matka taittui hitaammin ja hitaammin.

Aiemmin olin aikonut ottaa repusta lämmintä ylle; nyt se oli mahdotonta. Aina vain rajummaksi käyvä sää toi mieleen ajatuksen päästä hetkeksi manalan lämpöön, edes eteisaulaan. Pirullisen nirvanan kaltainen olotila antoi pontta ajatukselle luopua, jäädä vain odottamaan parempaa huomista.

Vihlova tuuli kaikui tunturista ja räntäsade piiskasi armotta. Mieleeni muistui edesmennyt isäni; mitä hän olisi tehnyt sijassani? Ei, periksi hän ei olisi antanut. Sain uutta voimaa jatkaa. Ehkäpä hän seuraili toimiani pilven reunalla.

Vihdoin näin edessäni harmaan möykyn. Autiotupako? Ei, sitä se ei ollut, vain suuri siirtolohkare. Masentuneena, kylmästä kipua tuntien jatkoin matkaa. Hetken perästä edessä häämötti taas joku harmaa siluetti. Viimeinkin autiotupa!

Tuota pikaa olin puuvajassa, jonka seinähirsien väliin oli jätetty viiden sentin raot tuuletusta varten. Vajan sisällä oli varreton kirves ja rikkinäinen saha. Maalattialla lojui tuolta, parkkia ja puusilppua, ainoatakaan klapia ei ollut. Ulkopuolella oli metrisiä halkoja, joita en voinut hyödyntää.

Otin repusta keksipaketin ja vaivoin siitä päällysteen. Jäykin sormin pari askia tulitikkua raapusteltuani sain sen syttymään. Ja olihan vielä sytkärikin. Lisäsin tuleen tuolta ja parkkia ja nuotio oli valmis. Olin selvinnyt ikuisuudelta tuntuvaasta tulenteosta ja muutenkin.

Kun olin hieman vetreytynyt, laitoin repusta lämmintä ylle. Otin ulkoa halkoja, jotka asensin pystyyn seinien vierille ja toiselta puolen kuivan penkin makuualustaksi. Sain haalituksi lattialta kokoon puuporoa usean tunnin pientä nuotiota varten. Syötyäni paneuduin pitkäksiäni herätäkseni kolmen-neljän tunnin kuluttua piekanan naukuvaan ääneen.

Kun nousin ylös, sää oli kesäisen kaunis, matalasta ei ollut hajuakaan. Lähdin matkaamaan aamuauringossa kylpevää valtaisan kanjonin vartta ja aikani kuljettuani löysin pari tunturihaukan pesäpaikkaa. Parin tunnin odottelukaan ei tuottanut tulosta, sillä en havainnut yhtäkään haukkaa. Se ei minua masentanut, vaan lähdin onnellisena paluumatkalle.

Kahdenkymmenen kolmen tunnin kuluttua ja viidenkymmenen neljän kilometrin jälkeen olin taas autolla. Aterioituani käperryin makuupussin lämpöön ja olin tovin päästä sikeässä unessa. Näin varmaan unta seuraavana päivänä näkemästäni tunturihaukasta, mutta se on sitten taas jo toinen juttu. □

**Pussliainen esintyy Latvian
lintuatlaksessa 22 ruudussa kymme-
nien parien voimalla.**

Latvian lintuatlas 1980-1984

eli katsaus Latvian linnustoon

Jouko Hakala, Virolahti 24.5.1991

Esko Gustafsson

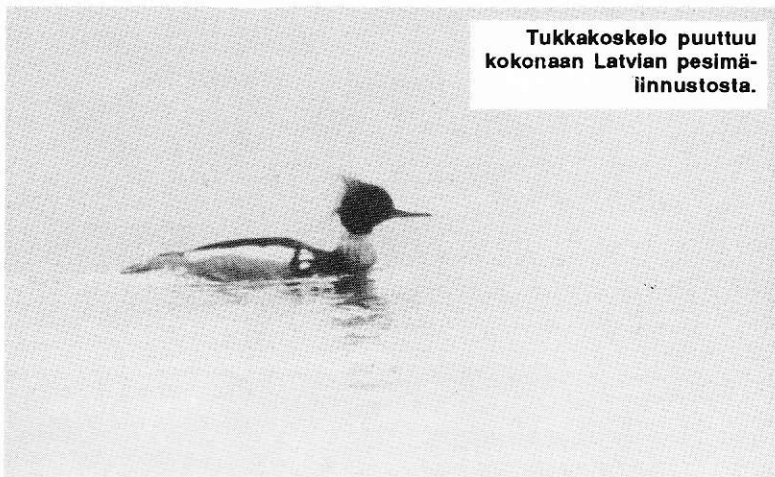
Kirja on julkaistu vuonna 1989 ja oman kappaleeni olen ostanut vuonna 1990 Helsingin Akateemisesta kirja-kaupasta 50 markalla.

Kirja on perinteinen atlaskirja. Alkuelitykset, lajikuvaukset, kirjallisuus ja hakemisto; siinä sisältö. Lukuongelmiakaan ei ole, sillä kirjassa ovat kaikki tekstit kolmella kielellä: latviaksi, venäjäksi ja englanniksi. Tästä piti alunperin tulla kirja-arvostelu, mutta tulinkin läpileikkaus Latvian pesimälinnustosta.

Latvian luonto eroaa huomattavasti Suomesta: metsää 40 %, soita 10 % (suurin suo lähes 20 000 ha, vrt. Kurjenrahka 800 ha) ja pellot 23 % sekä laidunmaat 15 %. Loput ovat vesistöjä (järviä 2200 kpl), taajamia ja vastavaa. Havumetsät muodostavat alle 60 % metsistä ja lähes 20 % metsistä on vanhoja metsiä. Asukkaita on 2,5 miljoonaa eli 41 asukasta/km².

Latviassa on 10 x 10 km:n ruutuja yhteensä 739 (Suomessa 3856). Niistä 130 henkilöä tutki (lue: ilmoitti edes jotain tietoja) 701 ruutua. 208 lintulajia havaittiin ja niistä oli 184 (Suomessa 235) varmaa pesijää, 18 todennäköistä ja 6 mahdollista. Parhaimmassa ruudussa pesi 141 lajia (Suomessa myös 141) ja keskimäärin 73 lajia/ruutu.

Kirjan lajiteksteihin sisältyy Suomen atlaksesta poiketen huomattavan paljon runsausta kuvastavia tietoja. Joistain lajeista on kannanarvio ja suurimpia pesimäpaikkatietoja, yleisimmistä taas runsausarvio pinta-alaa kohti. Tiedot perustuvat erilaisiin laskentoihin. Lukukokemus on tältä osin erittäin miellyttävä.

Tukkakoskelo puuttuu kokonaan Latvian pesimälinnustosta.

Latvian pohjoisrajalle on Turusta matkaa alle 300 kilometriä ja vertailun vuoksi Vaasaan on yli 300 km. Mieti eroaako linnusto enemmän Latvian vai Vaasan suuntaan ja miksi?

Latvian pesimälinnusto

Runsaimmasta päästä lajeja olivat seuraavat: peippo (havaittiin) 683 ruudussa, tilitatti 661, kiuru 659, haarpääsky 655, västäräkki 655, talitiainen 655, keltasirkku 648, varis 645, kottarainen 642, pajulintu 636, laulurastas 626, punarinta 625, mustarastas 616, hiirihaukka 614, metsäkirvinen 613, korppi 611, pensastasku 607, sirtittäjä 603, harakka 598, käki 593 ja räystäspääsky 590. Lisäksi kattohaikara esiintyi 650 ruudulla, mutta luku ei ole vertailukelpoinen aineiston keruusta johtuen.

Lajilista edustaa kymmenen vuoden takaista lintukantaa, mutta kaksi asiaa siitä mielestäni irtoaa:

1) peruslajisto on sama kuin Suomessa, vain keskinäiset suhteet hieman eroavat täkäläisistä. 2) maatalous on itäeurooppalaisen mallin mukaista

eli erittäin lintuystävällistä (esim. pensastasku, hiirihaukka ja kattohaikara).

Lajikohtaisista kartoista ja teksteistä olen poiminut tähän mielenkiintoisimpia juttuja.

1. Kuikat ja uikut

Kuikkakanta on 10 paria, mutta kaakureita ei ole lainkaan. Pikku-uikku tavattiin 43 ruudussa ja suurin kolonia oli 20-30 paria, mustakauluikkuja oli 9 ruudussa ja 10 paria oli suurin kolonia.

2. Haikarat

Pikkuhaikara tavattiin 13 ruudussa ja jopa yksi varma pesintä. Mustahaikaraa oli 400-500 tai ehkä jopa 700 ja kattohaikaroita 6500 paria. Kapustahaikarakin oli yrittänyt kerran pesiä.

3. Vesilinnut

Kyhmyjoutsen 350-450 paria, joista alle 5 % pesii merellä. Joutsenen kanta kasvussa, silloin 10-20 paria. Jouhisorsa ja haapana ovat harvinaisempia kuin harmaasorsa ja yllätys, yllätys tukkakoskelo puuttuu kokonaan pesimälajistosta.

4. Petolinnut

Tavallinen haarahaukka oli löyty-

Merilokki jättää pesimisen väliin Latviassa. Kuvan yksilö +3kv.

nyt 49 ruudusta ja isohaaraukka 2 ruudusta. Mikähän on tilanne tänään kymmenen vuotta myöhemmin? Käärmeotkaa pesii 5-12 paria ja niit-
tysuohaukkoja yli 15 paria. Pikkukil-
jukotka on runsas (250-450 paria) ku-
ten Eestissäkin, mutta isokiljukotkasta
ei ole varmoja pesintätietoja lainkaan.
Kotka pesii 4-8 parin voimin, milloin-
kahan laji tulee tänne Etelä-Suomeen
pesimään? Tuulihaukka vähenee edel-
leen ja tavattiin vain 93 ruudussa. Eipä
taida tuulihaukan alamäki meillä ol-
lakkaan vain ja ainoastaan maaseutu-
ympäristön muutosten syytä, sillä Lat-
viassa on eletty tältäkin osin pysähty-
neisyyden aikaa.

5. Kanalinnut ja rantakanat

Riekkoka sinnittelee muutamia pa-
reja suurimmilla soilla ja peltopyy on
vähentynyt 167 ruutuun. Rantakano-
jen suhteet ovat mielenkiintoiset. Luh-
takana 42 ruutua, ruisrääkkä 455, pik-
kuhuitti 10 (suurin esiintymä 20 pa-
ria), luhtahuitti 98 ja liejukana 171.
Suomen näkövinkkelistä ruisrääkkä ja
pikkuhuitti ovat käsittämättömän yleis-
iä.

6. Kahlaajat

Meriharakan 70 parin kannasta vain
15 pesii merenrannalla. Tyllillä menee

todella huonosti sielläkin. Mustapyrs-
tökuirin 100 parin kannasta 25 % pesii
soilla eikä rantaniityillä. Onko kysees-
sä eri kanta?? Pikkukuovin parimäärä
on 45-60 ja isokuovin 150-200 paria.

7. Lokit ja tiirit

Pesimälajistosta puuttuvat kokonaan
selkä- ja merilokki. Mustatiiran kanta
on 2000, valkosiipitiiran 50-200, kala-
tiiran 2000, lapintiiran 70 ja pikkutiir-
ran 300 paria. Pikkutiirista suoraan
meren rannalla pesii vain 9 %, vaikka-
kin suurin osa pesii meren läheisyy-
dessä.

8. Kyhkyt ja pöllöt

Kyhkyjen väliset runsaussuhteet
ovat ihmeelliset: uuttukyhky 80, tur-
turi 501 ja turkinkyhky 119. Miksei
meillä näy enemmän turtureita? Pöl-
löistä lehtopöllö on ehdottomasti yleis-
in, 408 ruudussa. Muut (huuhkaja 20,
varpuspöllö 20, minervanpöllö 4, vii-
rupöllö 50, sarvipöllö 148, suopöllö 7
ja helmipöllö 54) ovat harvinaisia tai
harvalukuisia.

9. Sähkölinnut ja tikat

Sininärhi 94 ja harjalintu 59 ruudus-
sa ovat melkoisia lukuja tietäen, että
matkaa on vain 300 km. Valkoselkäti-
kalla (34 ruutua) ja tammitikalla (alle

10) menee heikosti
sielläkin.

10. Kiurut-rastaat

Nummikirvinen pesii rannikon hiek-
kadyneillä (22 ruutua). Toinen tākā-
läisittäin outo ilmestys on mustaleppä-
lintu (75 ruutua), jota pesii joissain
kaupungeissa kymmeniä pareja.

11. Kertut

Ruokosirkkalintuja oli 22 ruudussa,
mutta Lake Engurella pesii 100 paria
ja muuallakin kymmeniä. Pensas- ja
viitasirkkalinnun suhde on mielenkiin-
toinen 322/184 ruutua, samoin ruoko-
, viita- ja luhtakerttusen 414/40/395.
Kun tähän vielä lisää ryti- (207) ja
rastaskerttusen (305) niin pakka on
aivan sekaisin.

12. Muut varpuslinnut

Pikkusieppo tuntuu tavalliselta (287
ruutua), samoin pyrstötiainen (261).
Pussitiaisia on tavattu 22 ruudussa
kymmeniä pareja, mutta tiaisten eri-
koisuus on tietenkin viitatieäinen (419
ruutua). Keltahemppo on rannikon
puistojen laji (25), mutta tikli on jo
jokapaikan laji (446), kuten piileskele-
vä nokkavarpunenkin (181). Kuan-
keitittäjä räjäyttää lopuksi pankin, 545
ruutua. □

Maaliskuun 27. päivänä Jurmossa oli jo 12 ristisorsaa. Kuvan yksilöt laiduntavat Gotlannin Näsuddenissa. (Kuva: Matti Valta 23.5.1985).

Jurmon kevät- ja kesäkatsaus sekä kahlaajamuutto 1993

William Velmala

Alkukevään miehitys ei ollut niitä parhaimpia, mutta huhti-toukokuun lähes yhtenäinen miehitys- ja rengastusjakso kuuluu historian parhaimpiin: huhtikuun alkupuolelta alkanut rengastus jatkui yhtäjaksoisesti toukokuun loppuun saakka. Kesällä miehitys oli normaaliluokkaa, rengastus sensijaan tavallista niukempaa. Kesäkuussa parhaaseen pesäpoikasaikaan ei saarella käynyt ainoatakaan rengastajaa. Miehityspäivät kuukausittain: maaliskuu 13, huhtikuu 30, toukokuu 30, kesäkuu 16, heinäkuu 22 ja elokuu 20. Rengastuspäivät: huhtikuussa 22, tou-

kokuussa 27, heinäkuussa 14 ja elokuussa 9. Katsauksen havainnot eivät ole minkään rareiteetikomitean tarkastamia.

Kevään käynnistys

Koko talven saarella viihtynyt huuhkaja huhuili vielä maaliskuun 1. päivänä. Aikainen merihanhi sekä muuttava nuori pikkukajava nähtiin 5.3. Seuraavana päivänä kevätmuuttajia edusti hiirihaukka. Myös tunturipöllö tavattiin tällöin. Ensimmäinen ristisorsa tuli valtaamaan reviiiriään jo 13. päivä. Pitkän miehitystauon jälkeen 27.3. oli kevätmuuttojo täydessä vauhdissa: ristisorsia jo 12, töyhtöhyppiä 10, tylle-

jä 11, sarvi- ja suopöllö, kanadanhanhi sekä maaliskuun yllättäjä, komea mustapäätasku-koiras löytyi tällöin.

28. päivä vuoden ensi-visiittinsä tekivät suosirri ja kangaskiuru. Mustapäätasku esitteli olemustaan myös tänä päivänä. Maaliskuun viimeisenä päivänä havaittiin mm. selkälokki, toinen kangaskiuru ja tunturipöllö.

Huhtikuun ennätysmiehitys

Heti kuun alusta käynnistynyt miehitysjakso salli kevätmuuton edistymisen tarkkailun. Uusia lajeja havaittiin päivittäin. Jurmon oloissa harvinaisen nokikana oli koko ensimmäisen viikon havaittavissa. 2. huhtikuuta

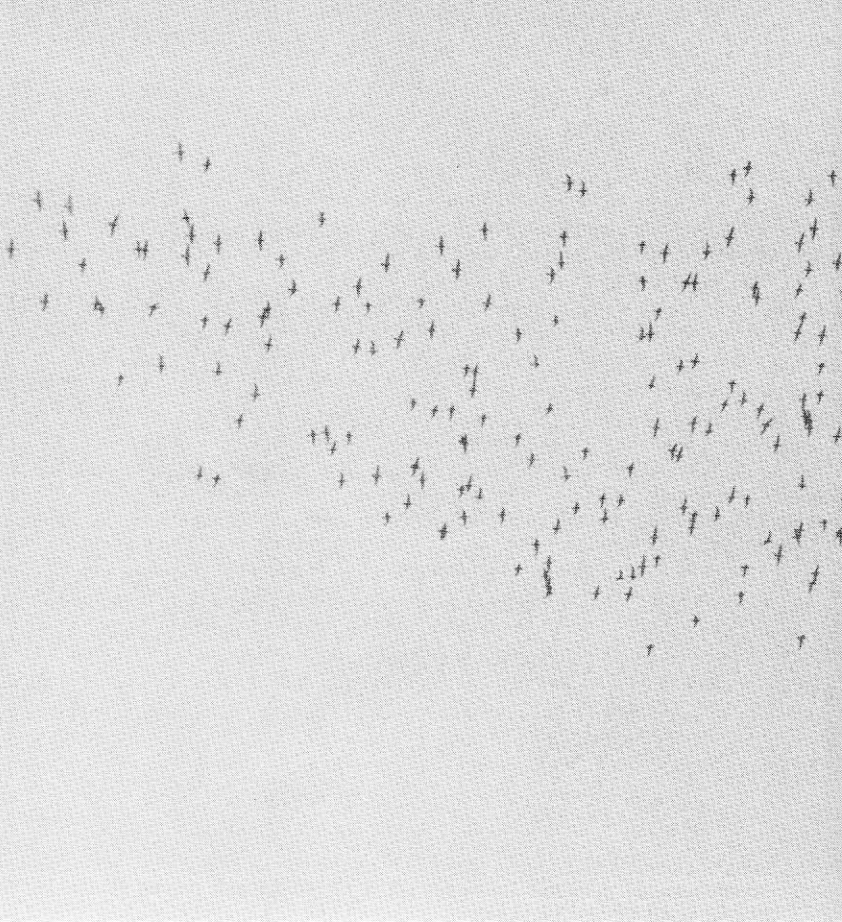
löytyi myös avosetti, 11 kurkea, tiltalti ja ukuli. Kolme allihaahkaa tavattiin 3.4. Jopa Jurmossa harvinaiseksi käynyt tunturikiuru, pikkukajava, ukuli, västäräkki ja luotokirvinen olivat 4. päivän saldossa. Uusia muuttajia 6.-7. päivä olivat metsäviklo, tuulihaukka, 3 punasotka sekä varmasti Suomen aikaisin tundrakurmitsa.

Kurmitsa viihtyi Jurmossa 9. päivään asti, jolloin saarella nähtiin myös kivitasku, 2 piekanaa, sinisuohaukka ja kangaskiuru. Kyhmyhaahka-koiras nähtiin 11. ja mustaleppälintu sitä seuraavana päivänä. Seuraavan viikon antiin kuuluivat muiden muassa ensimmäiset härkälinnut ja mustakurkku-uikut, ruskosuohaukka, nokkavarpunen, toinen kyhmyhaahka, 28 valkopskianhaa, pari allihaahkaa, useita kangaskiuruja sekä ensimmäiset afrikkalaiset tiirat. 22.4. 4 valkovikloa ja punakuiri lisäsivät kahlaajien lajimäärää ja punarinnan 550 lajiveroia enteilivät masamuuttoa.

Seuraavana päivänä näitä tiksuttajia arvioitiin jo 1000 ja sitä seuraavana jopa 1400. Muista massa- ja tavallisis-takin muuttajista näiden parin päivän aikana kertoivat 40 härkälinnun päiväsumma, käenpiika, pikkukuovi, sepelrastas, harmaahaikara, 2-3 mustaleppälintua, myöhäinen tunturipöllö sekä kaikki kolme pääskylajiamme. Huhtikuun lopun päivinä havaittiin toinen sepelrastas, sirittäjä, tundrahanhi ja harmaahaikara. Voimakasta muuttoa suoritettiin isokuovi: 27.4. laskettiin yhteensä 800 muuttajaa.

Toukokuussa tapahtuu

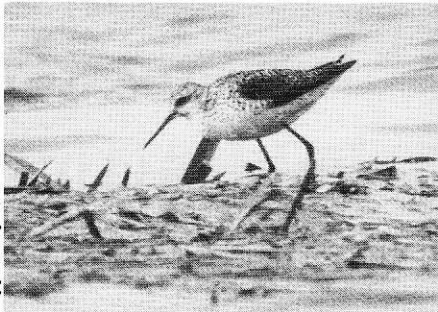
Seuraavan viikon puhaltanut voimakas pohjoistuuli laannutti lintujen muuttohalut. Toukokuun ensimmäisinä päivinä tilanne kuitenkin purkautui ja Jurmoa lahjottiin hienoin lahjoin: kuikkalintuja muutti 1.5. puolentoista sataa, pari mustaleppälintua, muuttohaukka, sirosuohaukka-naaras sekä sepelsieppo-koiras havaittiin. Koko seuraava viikko oli yhtä RK:n työllistämistä: sirosuohaukka jatkoi metsästelemistään ja ilmeisesti sama lintu määritettiin 4.5. vanhaksi niittysuohaukaksi, 3.5. allihaahka ja sepelsiepponaaras, 4.5. alle tunnin sisällä löytyi 2kv jääkuikka, edellämainittu niittysuohaukka ja naaraspukuinen mustapäätasku.

“Kevään kovin” oli 6. päivä pellolta peltosirkkujen seasta plokattu maailman kaunein koiras mustapääsirkku. Tämän ja parin seuraavan päivän aikana nähtiin myös pari sepelrastasta, isoja kuovisirrit, mustaleppälintu, harmaasorsa-koiras ja pohjansirkku. Kevään kolmas sepelsieppo ja naaras sepelrastas vierailivat saarella 10.5. Rariteettien ohella päästiin seuraavina päivinä seuraamaan myös mukavaa kahlaajamuuttoa: 11. päivä 1500 punakuiria ja 12. yhteensä yli 3000 isoa kahlaajaa ohitti harjusaaren. Sepelsieppo-koiras näyttäytyi 12.5. viimeisen kerran.

14.5. Jurmon pesimälinnusto teki avauksen, sillä ensimmäinen haahka-poikue ja pikkutiira-pari havaittiin. Muuttolinnoista mainittakoon 2 kehrääjää, ruskosuohaukka, mustaleppälintu, turturikyhyky, nokkavarpunen ja pensassirkkalintu. 15.5. ei kolmas kerta sanonut totta, vaan kevään jo neljäs sepelsieppo saatiin verkkopussista. Myös niittysuohaukka saalisteli tällöin. 17.5. pikkurariteettien - suopöllö, pikkusieppo, pohjansirkku, harmaasorsa-pari - lisäksi laskettiin run-

Seppo Säilylä, Halikonlahti 19.5.1987

Lampiviklo ilahdutti saarssaalijoita elokuussa.

sasta vesilintu-/kahlaajamuuttoa: yli 5300 muuttavaa V/K:ta, joista alleja puolisen tuhatta.

18.5. muutti kuikkalintuja 142 ja kuovisirri piipahti paikallisena. Parin päivän päästä sirrejä oli kolme, lisäksi nähtiin räyskä, lapinkirvinen, pikkusieppo, 2 harmaasorsa-koirasta, kanadanhanhi, sirosuohaukka-naaras ja keräkurmitsa. Paikallisiksi jääneiden pikkutiirujen nähtiin parittelevan. Miksikään muuksi kuin elämykseksi ei myöskään voi kutsua 21. päivänä muu-

Jurmossa muutti toukokuun 11. päivä 1500 punakuiiria. (Kuva: Mikko Tamminen, Mietoistenlahti 6.5.1990).

tontarkkailussa löytyneen flamingon havaitsemista.

22.5. havaittiin puolestaan idänuunilintu, taas kolme kuovisirriä, kaksi vesipääskyä, kehrääjä ja harmaasorsa-pari. 23.5. saatiin taas perheenlisäystä, tällä kertaa merihanhen puolelta, kun ensimmäiset kaksi poikuetta yhytettiin saaren alueilta. Kuikkalintuja muutti jälleen 24.5., summaksi saatiin 193 lintua. Mustaotsalepinkäinen teki parin päivän vierailun, alkaen 25.5. Tällöin paikalla ollut keräkurmitsa nähtiin viimeistä kertaa. Toukokuun viimeisinä päivinä kompattiin esiin mm. sepelrastas, suopöllö, 9 jänkäsirriäistä, isosirri, kolme kuovisirriä, luhtakerttunen ja parhaimmillaan kolme pikkutiiraa.

Katkonainen kesäkuu

Kesäkuun kolmena ensimmäisenä päivänä havaittiin muutama jänkäsir-

riäinen, luhtakerttunen, pulu, pari vesipääskyä ja jää-/amerikanjääkuikka. Sitten seurasi parhaaseen rari-aikaan kymmenpäiväinen miehityskatko, jonka jälkeen 12.6. lähtien stajattiin koko kesän ajaksi alueelle maleksimaan jääneet valkuposkihanhi-porukka ja nuori merimetsos. Pesimiseen viittaavia havaintoja tehtiin seuraavasti: ristosorsa-poikue, pikkutylin 4-munainen pesä Sorgeinilta ja reviriä pitäviä satakieliä 4 yksilöä. Muuta mielenkiintoista: suopöllö, idänuunilintu, viitakerttunen ja paikallinen nuori tundrahanhi.

Kahlaajat alkoivat tehdä paluumuuttoaan jo varhain: 14.6. nähtiin jo pari mustavikloa, pari tundrakurmitsaa, vesipääsky ja pulmussirri. Tiedä sitten heidänkään pesimisestään. 15.-16.6. kirjattiin myös pari pikkukuovia, jänkäsirriäinen ja luhtakerttunen. Kesäkuun puolenvälin jälkeen, jolloin myös rengastajaa olisi tarvittu, nähtiin myös enemmän tai vähemmän pesimättömäksi luettavia lintuja: 350 kotaraista ylänummella, suopöllö, 45 lapasorsan sakkii, pari rytikerttustaja pulu.

Pesiviä taas edusti 3 sarvipöllö-nuorukaista, pikkutiuroilta havaittiin yksi pesäpoikanen 20.6. Kirjokerttu rätsi 21.6. 31 ristosorsan porukka viitanee myös siihen, etteivät lisääntymispuuhat ole ottaneet onnistuakseen.

24.-26. kesäkuuta nähtiin mm. lapa-sotka-koiras, ruskosouhaukka, sepelhanhi ja neljä vanhaa pikkutiiraa. Lie-neekö tämä toinen pari häirinyt ensimmäistä pesinnän loppuvaiheessa siinä määrin, ettei se saanutkaan poikasia lentoon? Ainuttakaan nuorta lintua ei nimittäin lennossa Jurmossa tänä vuonna nähty.

Kahlaajat ja pesimälinnut

7.7. saapuneet viisi sepelhanhea jäivät loppukesäksi saaren ympäristöön. Samana päivänä nähtiin myös lapasotkan-naaras, jo 51 liroa, lapinsirri ja räyskä; seuraavana ilmeisesti sama nuori tundrahanhi kuin kesäkuussa. Hyväksi käy-

tännöksi osoittautunut pesäkartta paljasti ainakin seuraavia pesimähavaintoja: isokuovin, satakielen, pari lapa-sorsan ja hernekertun pesät. Kahlaajia summattiin 13.7.: 140 liroa, 6 kuovisirriä ja jänkäsirriäinen. Seuraavana päivänä laskettiin puolestaan lepävileviä merihanhia 340 yksilöä, suosirrejä 108, isosirri, pikkusirri ja pulmussirri. Tuulihaukka ja pulu havaittiin myös.

Merimetsot alkoivat palailta talveh-timisseuduilleen jo heinäkuun puolivälissä. 17.7. jokuksi lintua oli Jurmon vesillä; edellisenä päivänä oli havaittu viisi muuttavaa harmaahaikaraa. 19.-21.7. tehtiin hieman harvinaisuushavaintoja: kahtena ensimmäisenä päivänä nähtiin 2+1 riuttatiiraa ja jälkimmäisenä etelänkiisla. Ensimmäiset kahlaajaryntäykset sattuivat 24. päivän kohdalle: pikkukuoveja 200, liroja 150, valkovikloja 30 ja suosirrejä 220. Seuraavana päivänä nähtiin 250 liroa ja sitä seuraavana 350 suosirriä, 35 kuovisirriä ja 6 pulmussirriä.

27.7. suosirrejä oli jo 400, kuovisirrejä 40 ja pulmussirrejä 9. Kahlaajien meno jatkui elokuun puolellakin. 2.8. määritettiin kapustarinta-parvesta kaksi vanhaa siperiankurmitsaa, 300 suosirriä summattiin. 4.päivä taas kuovisirrien suurin summa - 73 yksilöä laskettiin. 5.8. oli rari-päivä: rantakurvi ja lampiviklo. Kolme nuorta kirjokerttua osoittavat, että lepikon komppassa kesälläkin kannattaisi - linnut ovat epäilemättä syntyneet Jurmon pusikoissa.

11.8. isosirrejä löytyi 60 yksilöä. Elokuun alkupuolelle saatiin pieni rengastusjakso, jolloin kahlaajakin rengastettiin jonkun verran, ei tosin edellisten vuosien tapaan. Puolen kuun tienoilla alkoivat sirritkin pikkuhiljaa vähetä, mutta 16.8. laskettiin pienoista kahlaajamuuttoa: tundrakurmitsa 200, kapustarinta 40, keski kokoinen kahlaaja yli 400. Tällöin olivat vielä tavalliset sirrimme kohtalaisesti edustettuina.

Lopuksi

Lämpimät kiitokset rengastajille ja kaikille moitteettomasti havainnoijina toimineille. Jurmokin potee aika-ajoin miehitys- ja ennenkaikkea rengastajapulaa. Kun vapaa-aikaa riittää, jättäkää mantereen pölyt nilkoistanne ja lähtekää TLY:n ainoalle lintuasemalle: Jurmoon!

Seppo Sällylä

Lokakuun 18. vuonna 1988 olin tapani mukaan kirjoittamassa lintukatsausta Salon Seudun Sanomiin Salon kotini työhuoneessa. Juttua naputelllessani vilkaisin aina välillä puutarhan puolelle, sillä kirjoituskoneen äärestä näin suoraan takapihalle. Erään omenapuun latvassa näin pienen linnun; kiikari esiin ja lintu määrittyi pikkutikaksi. Olin kovin tyytyväinen, sillä siitä tuli saman tien sekä koti- että ikkunapinna.

Jatkoin kirjoittamista, kunnes taas ulos vilkaistessani näin mielenkiintoisen linnun saman omenapuun oksilla. Kiikari silmille, ja jopas jotain, pikkuvarpunen puutarhassamme ensimmäistä

Salon pikkuvarpuset

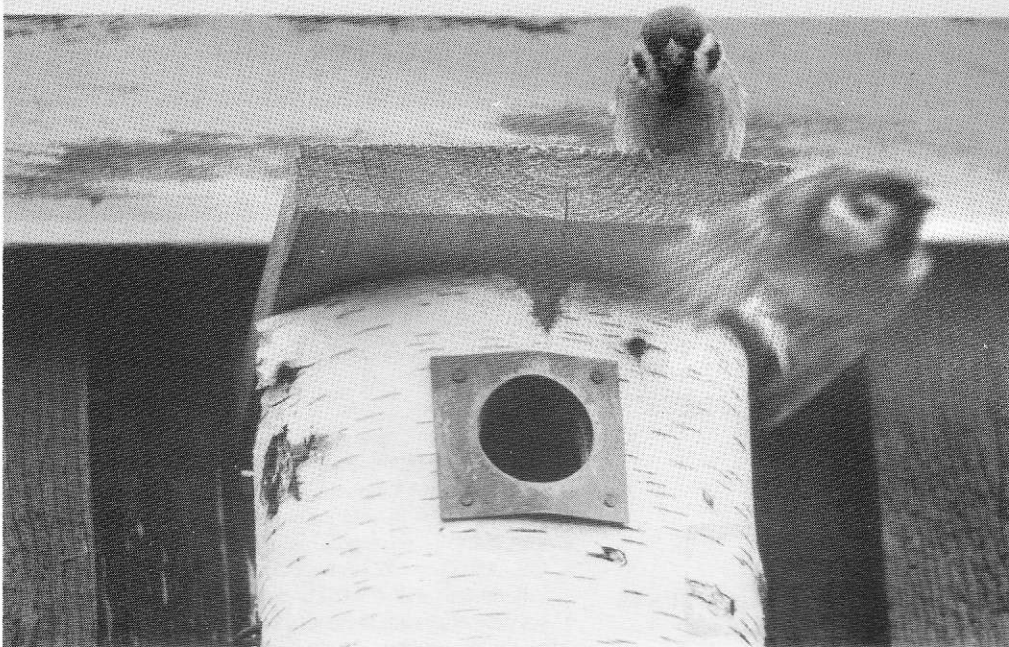
Pikkukaupungin pikkuvarpuset

Pikkuvarpunen oli Salossakin aikoinaan eräänlainen pikkuharvinaisuus. Lajin esiintyminen rajoittui lähinnä syksyisin Halikonlahden ruderaateilla nähtyihin satunnaisiin pieniin pikkuvarpusparviin. Vuodenpinnaksi pikkuvarpusen sai useimmiten jostain itärajan tuntumasta. Tilanne muuttui kuitenkin pysyvästi syksyllä 1988.

Pikkuvarpuspariskunta pöntöllä.

Nuori pikkuvarpunen opettelee alkukesäisessä pensasaidasaviihtymistä.

kertaa!

Jätin kirjoittamisen sikseen, laitoin kiikarin kaulaan ja kaukoputken olalle sekä läksin pienelle kotipaikkalinturetkelle. Kävelin omakotialuetta ristiin rastiin, alkaen Kilinkadulta ja poikkesin myös läheisellä Kiskontien peltoalueella (jossa nykyisin sijaitsee Salon golfkenttä).

Kolmen ja puolen tunnin iltapäiväretkellä paljastui pikkuvarpusten vaelluksen suuruus. Niitä löytyi kaiken kaikkiaan 42 yksilöä. 11 pikkuvarpusta oli kotipihalla orapihlaja-aidassa, Marttilankadun ensimmäisen talon seinäköynnöksissä 20 lintua, lähikaupan luona langalla 4 ja pellolla keltasirkkuparvessa 7 pikkuvarpusta. Havaintovihko kertoo lisäksi retken saldon

olleen 24 lajia ja 1166 yksilöä. Ensimmäisen pikkuvarpusen löytyessä ikkunani alta oli takapihalla 12 lajia; pikkutikan, järripeipon, kottaraisen ja muiden tavallisten lisäksi pihakoivussa oli istunut siipialbiino räkätti.

Kotipihan pikkuvarpuset ovat tämän jälkeen saaneet havisvihostani aina erityismerkinnän, ja pihalla myös erityiskohtelun. Pikkuvarpuset jäivät takapihan talviruokinnalle. Auringonkukan siemeniä ne hakivat innokkaasti lintulaudoilta ja automaateista. Parhaimmillaan pikkuvarpusia oli 5 yksilöä pienellä lintulaudalla. Maaruokinnalla niitä oli varpusten ja keltasirkkujen seassa runsaasti. Ensimmäisen talven ennätysmäärä oli 13.12.1988 takapihalla yhtäaikaan ruokailleet 20 pikkuvarpusta, usein niitä oli 14-17 yksilöä.

Suurinta herkkua pikkuvarpusille ovat talipallot. Saman pallon kimpussa keikkui usein peräti kolme pikkuvarpusta. Talipalloja ruokinnallani oli yleensä 10-12 yhtäaikaan.

Alkutilvesta pikkuvarpusia myös rengastettiin muutama. Joulukuun 19. päivänä Tapani Numminen ja Annika Forsten tulivat rengastamaan. Saldo oli 5 rengastettua pikkuvarpusta, 7 varpusta, 2 sinitiaista ja varpushaukka. Rengastettuja pikkuvarpusia näykyi koko talven ruokintapaikalla.

Kevät 1989 toi sitten uuden yllätyksen: pikkuvarpuset pesivät Kilinkadulla joukolla. Ensimmäinen pesintä, kuten valtaosa myöhemmistäkin, oli tavallisessa koivusta sorvatussa talitiaispöntössä. Parhaimmillaan vuosien mittaan on pikkuvarpusia pesinyt yhtäaikaan kolmessa pöntössä piha-alueella. Salon seudun luonnonsuojeluyhdistyksen myymiä pönttöjä on myös naapureilla Kilinkadulla. Paras suosio on aina ollut tavallisella talitiaisen pöntöllä. Pikkuvarpuset ovat suosineet pönttöjä, mitkä ovat talomme otsalaudoituksessa kiinni. Lähin vuosittain käytetty pönttö sijaitsee pari metriä sängynpäädytani.

Syksyllä 1988 pikkuvarpuset olivat muullakin liikkeellä, sillä havisvihkoni paljastaa, että 9.11.-88 alkaneella Utön retkellä minua oli Utön kaatopaikalla vastassa 6 pikkuvarpusta.

Tämän Salon ensimmäisen pikkuvarpuspesinnän jälkeen on laji pesinyt kotipihallani Kilinkatu 6:ssa vuosittain. Pikkuvarpuset ovat olleet vuodarin ja varsinkin kuukaudenpintojen hakijoiden mieleen. Samoin pinnaralleissa niitä on joukolla käyty hakemassa. Kaukaisin bongari on muistaakseni Kari Karhun australialainen vieras, jolle pikkuvarpuset Kilinkadulla esittivät täyden shown: pikkuvarpuspari jatkoi

sukua kadun yli menevällä langalla kaikessa rauhassa, kaiken maailman bongareista välittämättä.

Ainoat uhkatekijät pikkuvarpusille ni ovat olleet varpushaukat talviruokinnalla ja harakat pienten poikasten aikaan. Eräs murhenäytelmä sijoittui varhaiseen kesäaamuun, kun pikkuvarpusen koko poikue tuli ensimmäistä kertaa pihapöntöstä ulos. Valitettavasti odottamassa oli harakkamman nälkäinen nuori katras. Nuoret harakat teurastivat ainakin tämän yhden pikkuvarpuspoikueen pihalaatoille. Isäni kuuli rähinän pihalla, mutta ei ehtinyt hätiin, jäljelle jäi vain kasat pieniä sulkia. Mainittakoon, että isäni myöhemmin "hoiti" pois päiväjärjestyksestä erään røyhkeimmistä harakoista. Se sai olla pelotteena pihanurmella pari viikkoa ennen kuin pihasiili päätti, että se on tarpeeksi kypsä lounaaksi. Harakat onneksi pysyivät pitkään poissa.

Havaintoja myös muualta Salosta

Pikkuvarpusia on vuosien mittaan löytynyt Salosta muualtakin. Tietoa on tullut omilta talvilintulaskentareiteiltä (joista eräs kiertää koko Salon) sekä pihalintuja seuraavilta maallikoilta.

Lähinnä Kilinkatua paras paikka on Peurankatu 2:n ja 4:n takapihojen pensasaidat ja lintulaudat. Orapihlaja-aidat on helppo tarkistaa puiston läpi kulkevalta kevyen liikenteen väylältä. Parvittain pikkuvarpusia on löytynyt lisäksi muun muassa Ollikkalasta, Hakalanpellolta ja Paukkulasta. Viimeisin uusi löytö tuli viime tammikuun lintulaskentaan, 3 pikkuvarpusta Røykälänkadulta. Ollikkalassa pesintä on todettu pöntössä osoitteessa Jokipellonkatu 1 (Rajakadun puolella).

Salon pikkuvarpusesiintymät ovat omakoti- ja rivitaloalueilla. Kotini Eerikin alueella Kilinkadulla (Pahkavuoren kaupunginosaa) on tyypillistä seutua pikkuvarpusille. 1970-luvun alkupuolella rakennettujen omakotitalojen puutarhat ja pensasaidat ovat jo ehtineet kasvaa täyteen mittaan. Talviruokinta on yleistä ja pönttöjä hyvin.

Tätä kirjoittaessani on tasan viisi vuotta kulunut ensimmäisestä pikkuvarpushavainnosta pihallani. Huomenna viritellen jälleen talven ensimmäiset talipallot pikkuvarpusille. □

Sekalaiset

Tarkkoja katsaustietoja tarvitaan myöhemminkin

Ukulissa 3/92 oli talvikatsaus, joka innoitti minut tähän juttuun. Juttu tosin toimi vain katalyyttinä, joka laukaisi pitkään mielessä olleen kirjoitusvimman.

Katsauksen laatijat tekevät uroteon saadessaan sekalaisesta aineistosta useimmiten aikaan aivan siedettävän ja lukukelpoisen jutun. Mutta yksi perustekijä unohtuu säännöllisesti. Ja se erottaa mielestäni historiankirjoihin jäävät kirjoittajat muista. Eli katsausta ei kirjoiteta vain yhtä lukukertaa varten. Katsaus on myös historiallinen tieto senhetkisestä linnustosta tuleville linnuston muutoksista kiinnostuneille polville eikä vain tämän hetken oman nimen hakijoille.

Katsauksesta on ehdottomasti löydettävä riittävät tiedot koko linnustosta eikä vain muutamaa parasta havain-

toa. Eli talvikatsauksiin taulukkoon lukumäärät harvalukuisista talvehtijoista (vrt. Missosen Tapanin jutut) ja muutokatsauksiin vaikka liitteeksi taulukoita/luettelointia ensimmäisistä ja viimeisistä muuttajista, suurista muutoista yms. vaikka niissä ei olisikaan mitään mielenkiintoista. Mielenkiintoisuus syntyykin vasta vuosien saatossa lukuja verrattaessa. Ja näitä tietojahan ei pysty keräämään myöhemmin.

Eli yhteenvedona: Hyvä katsaus muodostuu luettavasta kommentiosasta, jossa käsitellään mielenkiintoiset ajankohtaiset jutut ja taulukko/liiteosasta, jota tarvitaan historiallisena dokumenttina. Tämä dokumentti syntyy kuitenkin aina sivutuotteena katsausta laadittaessa, joten miksi se tuhotaan lopullisessa versiossa? Liiteluettelo tai pari ei vähennä jutun lukukelpoisuutta, mutta nostaa sen tulevaisuudessa arvoon arvaamattomaan.

Esko Gustafsson

Talvipinnaralli kutsuu

Perinteinen talvipinnaralli pidetään sunnuntaina 5. 12. 1993. Kisa alkaa kello 7.00 ja päättyy kello 18.00.

Kilpailu pidetään kahdessa luokassa: monimiehis/naisjoukkueiden välillä ja single-luokassa. Yli 50 % joukkueen jäsenistä pitää havaita laji.

Rallin historiassa on voittajajoukkue yltänyt huikeaan 54 lajin tulokseen kaksi kertaa ja samoin 84 lajin

kokonaislajimäärään ovat joukkueet yltäneet kahtena vuotena.

Purkutilaisuus pidetään myöhemmin sovittavana ajankohtana, kuitenkin parin tunnin sisällä kisan päätyemisestä.

Päivää ennen ja aiemmin tulevat ilmoittautumiset ottaa vastaan kokenut järjestäjäyrä Rauno Laine, Rauhankatu 9 B 43, puh. 921-2304562 tai puheenjohtaja Markku Lauren, Sydmo 21600 Parainen, puh. 921-887955.

Lintuharrastuksen tila

Vuonna 1989 Ukuli käynnisti keskustelun lintuharrastuksen tilasta ja tulevaisuudesta. Puheenvuoroja pyydettiin niin lehden entisiltä päätoimittajilta kuin jäseniltäkin. Juttuja tuli kaiken kaikkiaan yksi, Tapani Veistolalta. Kiitos hänelle. Ukuli julistaa keskustelun päättyneeksi.

Uutisia lintumaailmalta

Vuonna 1990 Ukulissa alettiin julkaista

Uutisia lintumaailmalta -palstaa. Siihen toivottiin lukijoilta uutisia niin kotiin kuin ulkomailtakin. Koska hyvän alun jälkeen kukaan ei ole vaivautunut lähettämään toimitukselle uutisaiheita, katsotaan palsta täten päättyneeksi.

Korjaus Ukuliin 1/93

Jurmon katsauksen sivujen 16 ja 19 taulukoiden kuvatekstit ovat vahingossa samat. Sivun 16 taulukon kuvatekstin pitäisi olla seuraava: *Jurmon lintuaseaman rengastukset vuonna 1992.*

Jouko Hakala, Hanko tiilitehtaan ranta 22.7.1990

Ensimmäiset muuttavat tukkasotkat havaittiin syksyllä 1990 heinäkuun 26. päivä Rihtniemessä. Kuvan naaralla oli myöhäinen poikue Hangossa 22.7.1990.

Syyskatsaus 1990 –lisäyksiä

Sampo Kunttu

Syyskatsauksesta (Ukuli 1/93) oli vahingossa jäänyt pois 18 lajin patkä ristisorsasta isokoskeloon.

RISTISORSA *Tadorna tadorna*

Jurmossa pesivät tadikset lähtivät muutolle heinäkuun puolivälissä: 8.7. 17p ja 14.7. 16p, mutta 15.7. enää 2p ja 16.7. 5p. Jurmon viimeinen 10.8. 2p. Kaikki Jurmon ulkopuoliset: 6.8. Kor Utö 4 (T.Lineri) ja 12.8. Pyh Santakari 5 (JHe).

HAAPANANA *Anas penelope*

Suurimmat kertymät Sal Halikonlahdelta, jossa 29.8. 320p (PT) ja 15.9. 497p (SK,RL,MS). Viimeiset 15.11. Par Portti-Lillmälö 1p (JHe), 17.11. Jurmo 3k 2n p ja 18.11. Jurmo 1p.

TAVI *Anas crecca*

Jonkinlaista muuton alkua edustanevat 10.7. Pai puhdistamo 30 [5pull]

p, aiemmin kesällä 1-2exx/päivä (TN) ja 27.7. Tur Ävik 2p (RL). Parhaat kertymät 13.8. Uus Ruotsinvesi 140p (JLm) ja 29.8. Sal Halikonlahti 300p (PT). Marraskuulta ilmoitettiin vielä seitsemän havaintoa. Viimeiset 18.11. Jurmo 6p ja 19.11. Tur Friskalanlahti 1 (PA).

JOUHISORSA *Anas acuta*

Jurmon syksyn ensimmäinen 16.7. 1p. Jouharin parhaat määrät 15.9. Jurmossa 100 ja 6.10. 76. Paras Jurmon ulkopuolinen 22.9. Pyh Rihtniemi 48m (JSi,PA). Marraskuulta viisi havaintoa. Viimeiset Jurmossa 11.11. 1 ja 17.11. 2k 3n sekä 17.11. Tur Friskala 1n (JNo).

HEINÄTAVI *Anas querquedula*

Muuton alkua: 17.7. Jurmo 2p ja 27.7. Pai puhdistamo 1, ei havaittu paikalla aiemmin kesällä (TN). Viimeiset syyskuulta: 1.9. Sal Halikonlahti 1 (TL), 3.9. Sal Halikonlahti 1np (PA) ja 15.9. Kem Sjöläx 1 (TN).

LAPASORSA *Anas clypeata*

Havaintoja palautettiin niukasti. Cly-

parin suurimmat kertymät 4.9. Sal Halikonlahti 80 (JHe) ja 4.8. sekä 25.8. Jurmo 80p. Lokakuulta vielä runsaasti havaintoja. Viimeiset 21.10. Jurmo 5p, Sal Halikonlahti 1 (TL) ja 27.10. 2p (SK,RL,PT ym).

PUNASOTKA *Aythya ferina*

Parhaat ferina-päivät olivat 15.9. Kus Rahi 95 (JHe) ja 30.9. Uus Pitkäluoto 150 (JHe). Marraskuulta ilmoitettiin kaksi havaintoa: 3.11. Sal Halikonlahti 10 (TN) ja 18.11. Uus Pitkäluoto 1 (PA). Jurmosta ei havaintoja.

TUKKASOTKA *Aythya fuligula*

Ensimmäiset muuttajat 28.7. Pyh Rihtniemi 16S (/vihko;PA,JNo) ja 12.8. Kus Lypertö 14m (AS,K.Kuusisto). Kertymät Uudestakaupungista: 30.9. Pitkäluoto 450 (JHe) ja 27.10. Kulju 200p (EG). Havaintoja tasaisesti joulukuulle asti.

LAPASOTKA *Aythya marila*

18.10. Mie Mietoistenlahti 65 (/vihko;J.Kirjonen) ja 19.10. Kus Isokari 78m [+aythya sp 53m] (JHe) olivat

parhaat määrät. Marraskuulta ilmoitettiin neljä havaintoa, viimeiset 25.11. Sär Nixor 1n (JR) ja 31.11. Par Lemlahti 3+1 (TN).

HAAHKA *Somateria mollissima*

Koirashaahkat alkavat kerääntyä parviksi jo toukokuun alussa. Jurmon maksimit kuukausittain: 29.5. 15000p, 8.6. 15000p, 23.7. n.7000p, 25.8. 10000p, 7.9. 1500p, 14.10. 125 ja 17.11. 5k 14n. Suuret määrät muualta: 2.9. Dra Morgonlandet 3000k 200n (MY) ja 2.10. 1000 (JHe). Viimeiset 24.11. Jurmo 2p ja 25.11. Tur Ruissalo puhdistamo 1 (/vihko; E.Kärkkäinen, J.Ranta).

ALLIHAAHKA *Polysticta stelleri*

Ei syyshavaintoja.

ALLI *Clangula hyemalis*

Alleja tavattiin jonkin verran läpi kesän, joten ensimmäistä syysmuuttajaa on vaikea todeta. 3.9. Dra Öro 1 (MY), 5.9. Jurmo 2p ja 5.9. Pyh Rihtiniemi 1 (/vihko; T.&M.Santamaa) olivat ilmeisesti jo muuttavia. Näiden jälkeen seuraavat vasta syyskuun lopulta. Ylivoimaisesti parhaat määrät Dra Morgonlandetissa, jossa 2.10. 3500-4000 ja 3.10. 2000 (JHe). Laji jättäytyi talveksi.

MUSTALINTU *Melanitta nigra*

Heinäkuulta palautettiin viisi havainta. Ensimmäiset Uus Vekarassa 6.7. 111m (KR,MY) ja 8.7. 1N (KR). Jurmon ensimmäiset 25.8. n.8p. Hyvä sisämaahavainto 19.7. Tur Ävik 3p (/vihko; E.Karhilahti, J.Karvonen). Suurin ilmoitettu määrä 3.11. Uus Vekarassa 250p (RH). Marraskuulta vielä runsaasti kuittauksia.

PILKKASIIPPI *Melanitta fusca*

Ensimmäiset muuttajat ja samalla parhaat määrät: Uus Vekara 5.7. 100m 90p ja 6.7. 156m 40p (MY, KR). Mielenkiintoinen havis 11.11. Par Lemlax n.95m yhden tunnin aikana (RL, MS). Viimeiset 28.11. Kus Pleikilä 3p (AS, K.Kuusisto) ja 31.11. Par Lemlahti 14 (TN).

TELKKÄ *Bucephala clangula*

Liikchedintää jo kesäkuussa: 22.6. Hou Hyppeis 7k S (KR). Päämuuttoa 15.9. Kus Kaurissalo 250p (JHe), 3.10. Jurmo 250p ja 7.10. 250p. Laji väheni lokakuun aikana.

UIVELO *Mergus albellus*

28.8.-19.9. Sal Halikonlahti 1np p (JR, TN, SS ym) ja 17.9. Kem Sjöfax 1k (JKN) aloittivat muuton. Komeimmat kertymät 14.10. Kus Rahi 37np (JS) ja

23.10. Kus Lellainen 62p (JLi). Viimeiset 18.11. Uus Pitkäluoto 7 (PA) ja 28.11. Kus Grönvik 1p (AS, K.Kuusisto). Jurmon syksyn ainoa 17.11. 1np p.

TUKKAKOSKELO *Mergus serrator*

Ensimmäiset serrat muuttivat 1.7. Jurmossa 3m ja 5.7. Uus Vekarassa 14m (KR, MY). Parhaat määrät Jurmossa: 27.9. 400p, 29.9. 390p ja 2.10. 390p. Paras Jurmon ulkopuolinen 7.10. Uus Letto 52m (VM). Laji jättäytyi talveksi ulkosaaristoon.

ISOKOSKELO *Mergus merganser*

Jurmoon alkoi kerääntyä isomergareita jo elokuussa. 31.8. Pyh Rihtiniemi 194N (/vihko; K.Haapala, VM) ja 8.9. Tur Ävik 2p (/vihko; J.Kivelä, T.Elovaara) olivat ensimmäiset syysmuuttajat Jurmon ulkopuolelta. Suurimmat määrät 25.8. Jurmo 450p ja 18.11. Mie Mynälahti 1000p (JS). □

Isokoskelo alkoi liikehtiä etelän suuntaan elokuussa. Syksyn 1990 suurin keräytymä havaittiin Mietoisten Mynälähdellä: 1000 paikallista.

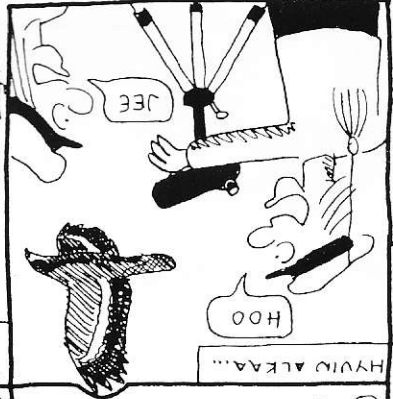

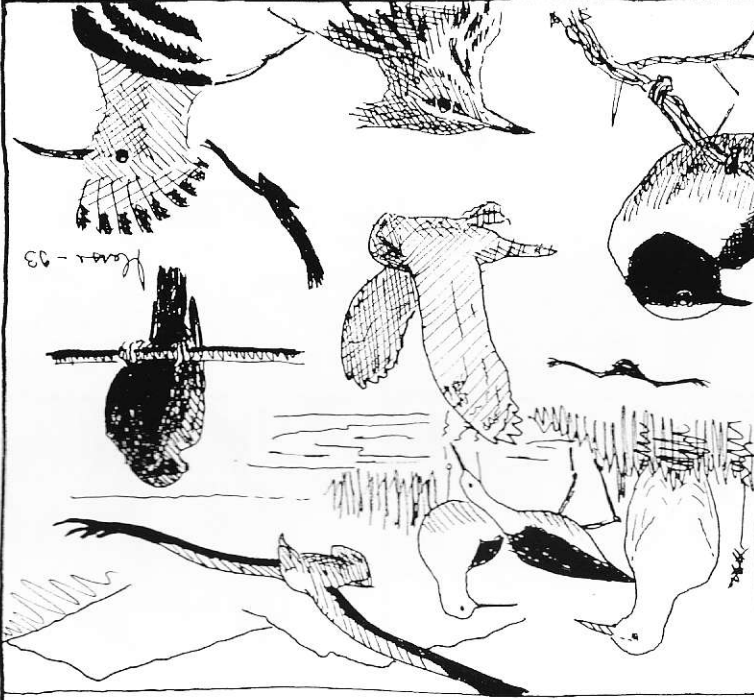
VIIMEISENÄ ILTANA SÄATTIIN LOISTAJATUUS!

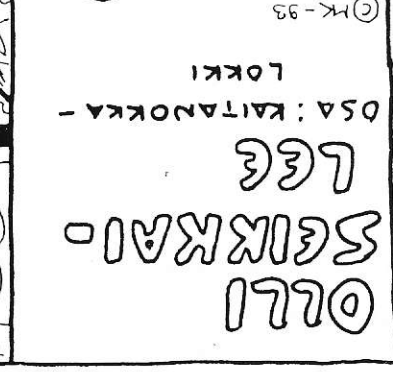
VIELÄ SAMANA ILTANA RYHDYTTIIN PUHAAVAIN...

HYVIN ALKAA...

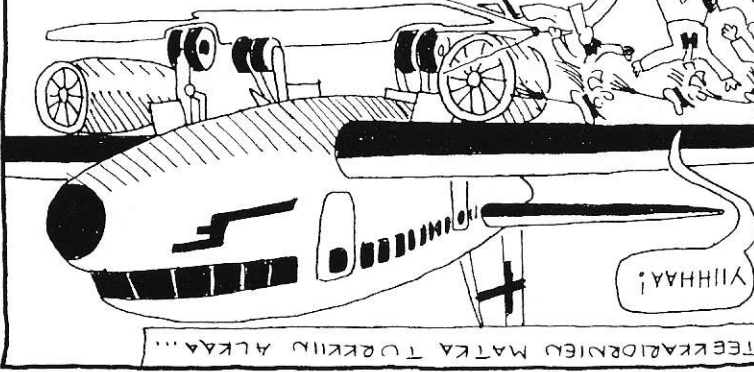

YEA!

OULLI SEIKKAI - LEE DSA: KAITANOKKA - LOKKI

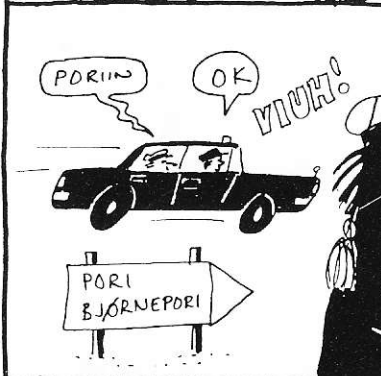
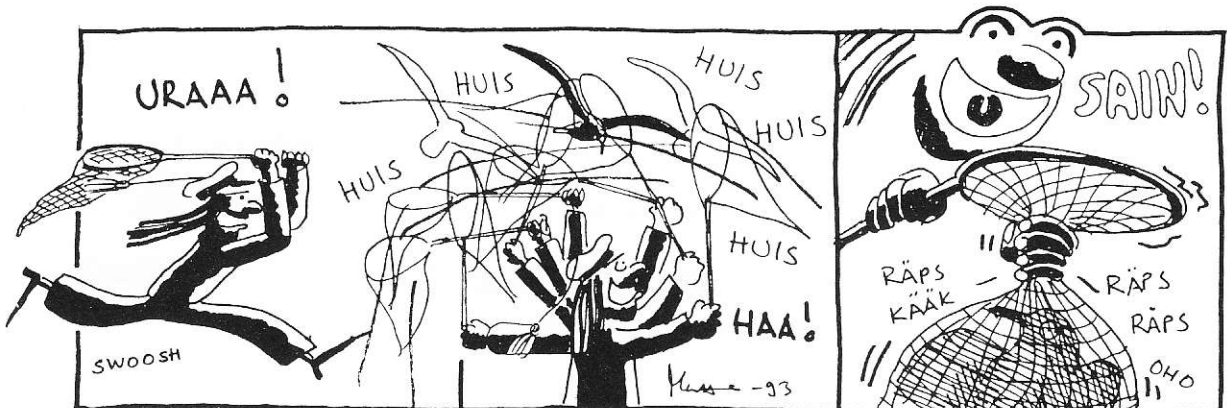
©K-93

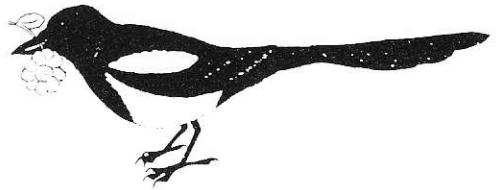
YIIHHAA!

TEEKARJORNIEU MATKA TUOKKIIN ALKAA...

VIIKKO JA TOINTEKID VIEAHTAK HIKOJEN LINTUJEN MERKEISSÄ...

* MITÄ SUIDDUA TAALLA ON? ** VAIN KAKSI VIIKEDÄ KÄYTÖSSÄ OLLEET SUEAT, OI TULLIHIES *** OK.

Osoitemuistio 1993

Hallitus

Puheenjohtaja Markku Lauren
 Sydno, 21600 Parainen 921-887955
 Varapuheenjohtaja Annika Forsten
 Aurakatu 20 A 5, 20100 Turku 921-318 404
 Sihteeri Maija-Liisa Heikkilä
 Puutarhakatu 23 A 4, 20140 Turku....921-308 426
 Rahastonhoitaja Petri Laine
 Mäkiläntie 5 a 15, 21530 Paimio.....921-732 441
 LYL-aluevastaava Sampo Kunttu
 Rauhankatu 13 A, 20100 Turku.....921-304 424
 Jäsen Rami Lindroos
 It. Pitkätie 37 B 58, 20100 Turku....921-2334 281
 Jäsen Mikko Suhonen
 It. Pitkätie 10 C 45, 20520 Turku.....921-318 626
 Jäsen Kaarina Virtanen
 Välskärinkatu 39 A 5, 20720 Turku...921-2421 512
 Jäsen Timo Nikkanen
 Talolankatu 10 E 5, 20460 Turku.....921-471 814
 Jäsen Erno Kärkkäinen

Arkisto

Lintuhavaintoarkisto Sampo Kunttu
 ks. hallitus
 Lehtiarkisto Rami Lindroos
 ks. hallitus
 Järvilintuarkisto Asko Suoranta
 Koukkarinkatu 4 C 33,
 20610 Turku.....921-2446 619
 Suoarkisto Antti Karlin
 Kalevantie 15 A 22,
 23500 U.ki.....922-24040

Nuorisosaatio

Puheenjohtaja Sampo Kunttu
 ks. hallitus
 Sihteeri Paavo Sallinen
 Riukuaidankatu 4, 20780 Kaarina...921-2433 066

Jurmon lintuasema

Asemanhoitaja Veijo Vänskä
 21650 Lillandet.....926-54258
 Vara-asemanhoitaja William Velmala
 Vähäjoentie 5, 21530 Paimio.....921-805 186

Jäsentiedote

Tiedotevastaava Mikko Suhonen
 ks. hallitus

Toimikunnat

Aluerariteettikomitea

Puheenjohtaja Jarmo Komi
 It. Rantakatu 46A15, 20810 Turku...921-351124
 Sihteeri Jyrki Normaja
 Eerikinkatu 27 B 20100 Turku.....921-515371

Antikviteettikomitea

Puheenjohtaja Juha Vuorinen
 Katunpää 2 C 11,
 20610 Turku.....921-531 213

Havaintotoimikunta

Sampo Kunttu ks. hallitus

Petolintutoimikunta

Seppo Pekkala
 Vaskitorvenkatu 11 as 3,
 20840 Turku921-2333505

Tutkimustoimikunta

Esa Lehikoinen
 Mäntytie 14 E, 23100 Mynämäki.....921-706 064

Urheilutoimikunta

Tomi Kaijanen

Varsinais-Suomen Linnut -kirjan toimituskunta

Puheenjohtaja Juhana Piha
 Norjankatu 25, 20740 Turku.....921-2423 940

Retkitoimikunta

Retkivastaava Kalle Larsson

Ukulitoimitus

Päätoimittaja: Ilmari Pulli,
 Kraatarinkatu 5A27, 20610 Turku puh. 2445142

Toimittajat:

Rami Lindroos ks. hallitus
 Sampo Kunttu ks. hallitus
 Kaarina Virtanen ks. hallitus

Pöytä- ja siemenvastaava

Markku Laurén ks. hallitus

Puhelinnumerouudistukset on huomioitu.